

Diak

Merja Pohjanen
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan
ammattikorkeakoulututkinto
Sairaanhoitaja (AMK) -diakoninen hoitotyö
Opinnäytetyö, 2021

LÄMPÖÄ LÄHIMMÄISELLE

Ystäväksi kotiin

TIIVISTELMÄ

Merja Pohjanen
Lämpöä lähimmäiselle – Ystäväksi kotiin
Sivut 52, Liitteet 6
Kevät 2021
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan AMK-tutkinto
Sairaanhoitaja (AMK), diakoninen hoitotyö

Toiminnallisen kehittämispainotteisen opinnäytetyön tavoitteena oli vähentää ikäihmisten yksinäisyyden tunnetta ja lisätä heidän hyvinvointiaan kutsumalla vapaaehtoisia ystäviksi diakoniseen kotikäyntityöhön. Työelämän kumppanina toimi Oulun seurakuntayhtymän yksi seurakunta ja diakoniatyöntekijä, jolle oli tullut pyyntöjä ystävän tarpeesta. Opinnäytetyön nimeksi tuli Lämpöä Lähimmäiselle – Ystäväksi Kotiin, mikä antaa kuvan toiminnasta.

Vapaaehtoiset koulutettiin diakoniseen kotikäyntityöhön toimintapäivän aikana ja siellä keskusteltiin kotikäyntityöhön liittyvistä keskeistä käsitteistä vapaaehtoisten kanssa. Keskeiset käsitteet olivat vapaaehtoisuus diakoniatyössä, diakonia, diakoninen hoitotyö, yhteisöllisyys ja yhteys seurakuntaan, yksinäisyys, kristillinen ihmiskäsitys, kirkon vanhustyön strategia, eettiset periaatteet, vapaaehtoisten tehtäväkuvaus, vapaaehtoisten työnohjaus ja vertaistuki. Yksinäisyyden tunne ja ystävän tarve tuli esille monissa tehdyissä tutkimuksissa. Erityisesti ystävän tarve korostui yhteiskunnassa tapahtuvien muutosten vuoksi.

Moni ikäihminen sai uuden ystävän toimintapäivälle osallistuneiden vapaaehtoisten ansiosta. Uusi ystävä auttoi yksinäisyyden tunteen vähenemiseen sekä hyvinvoinnin lisääntymiseen. Ystäviksi kouluttautuneet osoittivat kiinnostusta antaa aikaansa ja osaamistaan lähimmäisenrakkauden muodossa. Ystävänä toimiminen tuottaa mielihyvää ja lisää hyvinvointia myös antajalleen. Lisäksi siitä saa osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksen. Yhteiskunnan muutoksissa vapaaehtoistyön merkitys korostuu.

Asiasanat: Diakonia, Diakoninen hoitotyö, Diakoninen kotikäyntityö, Lähimmäisenrakkaus, Vapaaehtoisuus, Yksinäisyys

ABSTRACT

Merja Pohjanen

Love for a neighbour – As a friend at home

52 pages, 6 appendices

Spring 2021

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree in Health Care, Diaconal Nursing

Registered nurse, Deaconess

The aim of the functional development-oriented thesis was to reduce the sense of loneliness of older people and increase their wellbeing through inviting volunteers as a friend for diaconal house call work. The representative of working life was one parish of the Oulu union of parishes, Finland, and a deacon worker who had received requests for the need of friends. The title of the thesis became Love for a neighbour – As a friend at home, which describes its activity.

Volunteers were trained in diaconal house call work during the day of action and key concepts related to house call work were discussed with volunteers. The key concepts were volunteering in diaconal work, diaconia, diaconal nursing, a sense of community and connection to the parish, Christian human conception, church elderly care strategy, ethical principles, mission description of volunteers, supervision of volunteers and peer support. Feelings of loneliness and the need for a friend came out in many studies. Especially the need for a friend was highlighted due to changes in society.

Many older people made a new friend thanks to the volunteers who participated in the day of action. A new friend helped to reduce the sense of loneliness and increased welfare. Those trained as friends showed interest to give their time and competence in the form of neighbourly love. Acting as a friend gives pleasure and increases also the giver's wellbeing. Additionally, it gives an experience of inclusion and community. The importance of volunteering is highlighted in changes in society.

Keywords: church social work, diaconal nursing, diaconal house call work, neighbourly love, volunteering, loneliness

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 VAPAAEHTOISUUS SEURAKUNNAN DIAKONIATYÖSSÄ	5
2.1 Diakoniatyö seurakunnassa	5
2.2 Diakonissa terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä	7
2.3 Vapaaehtoisena diakoniatyössä yksinäisyyttä lievittämässä.....	11
3 SEURAKUNNAN JA DIAKONIAN KOTIKÄYNTITYÖ	19
3.1 Kotikäyntityö, eettiset periaatteet ja vapaaehtoisten tehtäväkuva	19
3.2 Vapaaehtoisten sitoumukset ja tukimuodot.....	21
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	23
5 OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄN JA PROSESSIN KUVAUS.....	24
5.1 Menetelmän kuvaus	24
5.2 Toiminnan tarve ja ideointi	25
5.3 Vapaaehtoisten kutsumisen suunnitteluprosessi	26
5.4 Toimintapäivän aineiston sisällön ja ajankohdan valinta	27
5.5 Toimintapäivän toteutus ja koulutusmalli.....	28
6 TOIMINTAPÄIVÄN YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	30
7 POHDINTA	32
7.1 Eettisyys.....	32
7.2 Luotettavuus	33
7.3 Pohdinta.....	34
LÄHTEET.....	39
LIITE 1. Sopimus vapaaehtoistyön tekemisestä	46
LIITE 2. Salassapitosopimus luottamushenkilöille ja vapaaehtoisille	47
LIITE 3. Rauhantervehdys 10.10.2019, 17.10.2019.....	49
LIITE 4. Rauhantervehdys 17.10.2019	50

LIITE 5. Sanomalehti Kaleva 28.10.2019.....	51
LIITE 6. Lämpö Lähimmäiselle -toimintapäivän koulutusmalli.....	52

1 JOHDANTO

Yksinäisyys koskettaa monia suomalaisia olematta sidoksissa mihinkään ikäluokkaan. Suomalaisista joka kymmenes yli 15-vuotias on kokenut yksinäisyyden tunnetta yli vuoden ajan. Tätä määrää voidaan pitää isona. Vuonna 2018 suomalaisista 22 % oli yksinasujia ja he käyttivät paljon yhteiskunnan tarjoamia julkisia palveluita jäaden ilman kohtaamisen kokemusta näillä moninaisilla käynneillään. (Tilastokeskus, 2018a; Suomen ev.lut. kirkko, i.a.-g)

Kirkon työntekijät ovat kautta aikojen tehneet työtään kristillisen lähimmäisenrakkauden mukaisesti kohdaten erityisesti niitä ihmisiä, joiden hätä on suurin eikä muu apu tavoita. Kirkon työntekijät voivat kutsua seurakuntalaisia harjoittamaan kristilliseen rakkauteen perustuvaa diakoniaa ja lähimmäisenrakkautta yhdessä muun seurakunnan kanssa. Luukkaan evankeliumissa lähimmäisenrakkaus kiteytyy seuraavilla sanoilla: ”*Niin kuin te tahdotte ihmisten tekevän teille, niin tehkää te heille*” (Luuk. 6.31). Luukkaan evankeliumin sanoman mukaan kaikilla on mahdollisuus toteuttaa lähimmäisenrakkautta ja auttaa vähentämään yksinäisyyden tunnetta.

Opinnäytetyö keskittyi kutsumaan ja rekrytoimaan vapaaehtoisia ystäviksi Oulun seurakuntayhtymän yhden seurakunnan alueen yksinäisyyttä tunteville ikäihmisille. Vapaaehtoiset koulutettiin toimintapäivän aikana diakoniseen kotikäyntityöhön vähentämään yksinäisyyden tunnetta ja lisäämään hyvinvointia. Opinnäytetyön keskeisiksi käsitteiksi valikoitui diakonia, diakoninen hoitotyö, diakoninen kotikäyntityö, vapaaehtoisuus, eettiset periaatteet ja yksinäisyys. Käsitteet käytiin läpi toimintapäivän aikana ja ohjelmasta muodostui koulutusmalli.

Löytyykö suomalaisista vielä kyläyhteisöissä vallitsevia toisten hyväksi tehtäviä lähimmäisenrakkauden tekoja? Mistä löytää ystävä yksinäisyyttä tuntevalle ihmiselle, joka on oikeutettu tuntemaan itsensä arvokkaana yksilönä koko elämänsä ajan? Kuka on valmis antamaan aikaansa ja osaamistaan lähimmäisenrakkauden muodossa?

2 VAPAAEHTOISUUS SEURAKUNNAN DIAKONIATYÖSSÄ

2.1 Diakoniatyö seurakunnassa

Suomen evankelisluterilainen kirkko määrittelee diakonian lähimmäisen palvelukseksi auttaessaan haavoittuvassa elämäntilanteessa olevia ihmisiä. Tätä työtä tehdään yhdessä seurakuntalaisten ja palkattujen työntekijöiden kanssa, Jeesuksen esimerkin ja opetusten mukaisesti. Diakoniassa korostuvat lähimmäisenrakkaus ja ihmisarvoisen elämän edistäminen. Usein diakonia liitetään diakoniatyöntekijän tekemään työhön, mutta sanan merkitys on paljon laajempi. Sanan diakonia juuret ovat kreikan kielen sanoissa *“diakonein eli palvella”* ja *“diakonos eli palvelija”*, minkä perusteella diakoniasta puhutaan palvelutehtävänä ja palveluna. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.-a)

Kirkon tehtävänä on Jumalan sanan julistaminen ja lähimmäisenrakkauden edistäminen. Nämä määritellään Suomen evankelisluterilaisen kirkon Kirkkolaissa ja Kirkkojärjestyksessä seuraavasti:

Tunnustuksensa mukaisesti kirkko julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramentteja sekä toimii muutenkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi. (KL 1:2).

Seurakunnan ja sen jäsenten tulee harjoittaa diakoniaa, jonka tarkoituksena on kristilliseen rakkauteen perustuva avun antaminen erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta. (KJ 4:3).

Diakoniatyöntekijät työskentelevät ihmisten sekä yhteisöjen parissa ja työ painottuu ihmisten rinnalla kulkemiseen. Diakoninen asiakastyö sisältää hengellisen, henkisen sekä taloudellisen osa-alueet, ja asiakkaat kohdataan yksilöinä. Hengellisessä työssä välitetään seurakunnan sanomaa, evankeliumia ja toivoa. Taloudellisissa asioissa asiakkaita tuetaan niin taloudellisesti kuin henkisesti. Asiakastyön lisäksi on myös organisaatio- ja kehittämisosaamista sekä yhteisöllistä ja yhteiskunnallista osaamista. Työ on yksilö-, perhe- tai ryhmätyötä ja asiakkaita

kohdataan vastaanotoilla, kotikäynneillä sekä muissa seurakunnan tilaisuuksissa. (Helin ym., 2010, s. 40–43, s. 50–56.)

Kirkkojärjestys (6:1) määrittelee diakonityöntekijän tehtävän seuraavasti:

Seurakunnassa tulee olla kirkkoherran, kanttorin ja diakonian virka. Kanttorin ja diakonian virka voidaan kirkkolain 6 luvun 52§:ssä sanotuilla perusteilla tuomiokapitulin suostumuksella perustaa tai muuttaa osa-aikaiseksi taikka tuomiokapitulin päättämäksi jättää täyttämättä tai täyttää määrääjäksi osa-aikaisena. (KJ 6:1.)

Diakoniatyötä ja diakonista hoitotyötä voidaan perustella Raamatun kertomuksilla ja lähtökohtana uskotaan olevan Raamatun kertomuksen Laupias Samarialaisesta (Luuk. 10: 24–37), missä rosvojoukon ryöstämäksi joutunutta miestä auttaa vain samarialainen. Kertomusta ei voi kuitenkaan käyttää sellaisenaan ilman yhteiskunnallista kontekstia. (Helin ym., 2010, s. 13.) Raamatusta löytyvät myös rakkauden kaksoiskäsky (Matt. 22: 37–39) sekä kultainen sääntö (Luuk. 6:31), ja niitä voidaan pitää lähimmäisenrakkauden perustana. (Rättyä, 2010, s. 14).

Rättyän (2009) mukaan kohtaamista sekä auttamista ohjaavat erilaiset käsitykset ihmisestä ja diakoniatyössä ne pohjautuvat kristilliseen ihmiskäsitykseen. Kristillinen ihmiskäsitys perustuu kuvaan Jumalan luoneen luomakunnan ja siellä asuvat ihmiset. Ihminen nähdään sielun, ruumiin ja hengen kokonaisuutena, eikä näitä voida erottaa toisistaan. Jumala on luonut jokaisen ihmisen omaksi kuvakseen yhtä arvokkaaksi, auttamisen arvoiseksi, ja jokaisella on oikeus kuulua tähän yhteiskuntaan. Keskeistä on armo ja toivon antaminen. (Gothóni ym., 2012, s. 81–83.)

Myös kirkon vanhustyö perustuu kristilliseen ihmiskäsitykseen, jonka mukaan kaikki ihmiset ovat yhtä arvokkaita ja ainutlaatuisia Jumalan edessä, riippumatta iästä tai sosiaalisesta asemasta. Tähän perustuen kaikkien ihmisten tulee saada ihmisarvoista kohtelua läpi elämänsä. Myös ihmisellä, joka ei pääse liikkeelle omasta kodistaan, on oikeus seurakuntayhteyteen. Kristityt huolehtivat lähimmäisistään ja siksi onkin perusteltua tehdä kristilliseen ihmiskäsitykseen

perustuvia kotikäyntejä sekä ylläpitää seurakuntayhteyttä näihin ihmisiin. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.-f.)

Seurakunnan työn merkitys korostuu työntekijöiden pystyessä vaikuttamaan ikääntyneiden elämänlaatuun omalla työllään. Työmuotoina olivat seurakunnan työntekijöiden tekemät kotikäynnit, ehtoollisen jakamismahdollisuus ja seurakuntayhteyden ylläpitäminen ikääntyviin ihmisiin. Työssä korostui kokonaisvaltainen kohtaaminen ja yhteisöllisyys. Seurakunnasta saatu tuki koettiin luontevammaksi ja tutummaksi kuin muualta saatava tuki. (Charles & Wolfer, 2018.) Suomessakin seurakunnan diakoniatyöntekijät saavat suunnitella omaa työnkuvaansa asiakkaiden tarpeiden pohjalta ja näin tarpeet tulevat paremmin kuulluksi. Muiden julkisen puolen työntekijöiden työantajat ovat määritelleet tarkoin tehtäväkuvat.

Uusille seurakunnan vapaaehtoisille on hyvä määritellä diakonia terminä, diakoniatyön perusteita ja historiaankin hieman, sillä diakonian määritelmässä myös seurakuntalaiset mainitaan sen antajana. Myös kristillinen ihmiskäsitys on hyvä avata käsitteenä sen ohjatesa kirkon toimintaa.

2.2 Diakonissa terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä

Seurakunnassa työskentelevillä diakoniatyöntekijöillä on kaksoistutkinto ja he ovat joko hoitotyön koulutuksen saaneita diakonissoja tai sosiaalialan diakoneja. Diakonissan koulutus antaa kelpoisuuden sairaanhoitajan hoitotyöhön tai seurakunnan diakoniatyöhön. (Rättyä, 2009, s. 45.) Diakoninen hoitotyö on diakonissan toteuttamaa terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä sisältäen henkisen ja hengellisen tukemisen. Sen teoria pohjautuu hoitotieteeseen sekä teologiaan huomioiden ajantasaisen kontekstin. Diakonisen hoitotyön periaatteet ja sisältö -artikkelin taustalla on useita tutkimuksia ja niiden mukaan diakoninen hoitotyö pohjautuu kristilliseen ihmiskäsitykseen, lähimmäisenrakkauteen, uskoon ja arvoihin. Asiakaskohtaamiset ovat tasa-arvoista lähimmäisen kokonaisvaltaista kohtaamista ja auttamista. Diakonisen hoitotyön tavoitteena on asiakkaiden elämänlaadun parantaminen voimavaroja vahvistamalla ja toivon antamisella, sekä tuemalla yhteisön jäsenyyteen yksinäisyyden lievittämiseksi. Diakonissa voi toimia

diakonisen hoitotyön asiantuntijana, osaajana ja kehittäjänä hoitotyössä julkisella tai yksityisellä sektorilla, kirkon palveluksessa tai järjestöissä. (Rättyä, 2020, s. 72–77)

Eryteisesti diakonissan hoitotyön osaaminen antaa pohjan kohdata seurakuntalaiset kokonaisvaltaisesti. Tarvittaessa diakonissat ohjaavat asiakkaita terveydenhuollon palvelujen piiriin. Asiakaskohtaamisissa huomioidaan myös mahdollisten sosioekonomisten olosuhteiden vaikutus asiakkaiden terveydentilaan. Tärkeintä on, että diakonissat tunnistavat oman ammattitaitonsa ja käyttävät saamaansa koulutusta asiakkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. (Kotisalio & Rättyä, 2014, s. 15–18.) Kokonaisvaltaiset, aidot kohtaamiset sisältävät sielunhoidollisen ja hengellisen näkökannan, mutta erityisesti niissä korostuu kristilliseen ihmiskäsitykseen perustuva lähimmäisenrakkaus. Työskennellessään seurakunnassa diakonissat toimivat asiakkaiden tukena verkostoissa ja muissa palveluissa. Diakoninen hoitotyö sisältää ohjaamista, neuvomista ja palveluista kertomista ja monenlaisissa verkostoissa toimimista. Varsinaisia hoito- toimenpiteitä diakonissat tekevät harvoin. (Rättyä, 2009, s. 45–49.)

Diakoninen vanhustyö seurakunnassa -artikkelissa diakoninen hoitotyö määritellään diakonissan ammatilliseksi toiminnaksi kristillisine arvoineen ja työmenetelmät pohjautuvat hoitotyön menetelmiin. Kohtaamisissa huomioidaan asiakkaiden elämäntilanteet ja yksilölliset tarpeet. Artikkelissa painotetaan ihmisten kokonaisvaltaista kohtaamista, hengellisyyttä, sielunhoitoa, toivon välittämistä, kii-reettömän ajan antamista sekä terveyttä edistävää yksilöllistä toimintaa ohjauksineen ja tukemisineen. Yhteistyön merkitys asiakkaiden verkostojen kanssa korostuu ikääntyessä. Hyvinvoinnin näkökannalta diakonisen hoitotyön osaaminen on merkittävää ikääntyvien kotikäyntityössä. (Karppinen & Kuikka, 2020, s. 195–209.)

Diakonisen hoitotyön osaamisen merkitys seurakunnassa -artikkelissa nousi esiin sairaanhoitajakoulutuksen tuoma hoitotyön näkökanta seurakunnassa työskentelyyn, koska diakonissan näkee ihmisen kokonaisvaltaisesti. Diakonissat havainnoivat asiakkaan fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen ja hengellisen kokonaisuuden. Diakonissa keskeisiksi tehtäviksi mainittiin terveysneuvonta,

palveluohjaus ja joskus myös verenpainemittaus. Lisäksi keskusteltiin lääkityksestä ja elämäntapamuutoksista sekä annettiin tukea hoito-ohjeiden tulkinnassa. Asiakaskohtaamisissa tavoiteltiin kokonaisvaltaista hyvinvointia. Sielunhoidollinen tarve nousi esille erityisesti kotikäynneillä ja hengellisyyden katsottiin kuuluvan diakonissan perustyyöhön. Rinnalla kulkeminen koettiin tärkeänä elämänsä aikana, mutta erityisesti korostui asiakkaiden kohtaaminen ihmisyytensä vuoksi. (Sainio, 2020, s. 181–194.)

Diakoninen hoitotyö kuuluu terveydenhuollon työhön. Sairaanhoidaja-diakonissan koulutukseen kuuluu hengellisen sekä diakonisen hoidon osaaminen ja sisäistäminen. Sielunhoito koettiin diakonissojen ydinosaamiseksi sisältäen kokonaisvaltaisen ainutlaatuisen kohtaamisen ja toivon antamisen. Hengelliseen asiantuntemukseen koettiin kuuluvan asiakkaiden hengellisten ja henkisten tarpeiden tunnistamisen, seurakuntaan kutsumisen, yhteisöllisyyden merkityksen korostamisen sekä rakkauden sanoman julistamisen. Diakonissat kokivat olevansa terveyden sekä kohtaamisen asiantuntijoita, joka tulee kokemuksen myötä. Keskeisiksi osaamisalueiksi nousivat terveydenhuollon neuvonta, keskustelut, palvelujärjestelmän tunteminen ja yhteistyö verkostoissa. Tärkeinä koettiin rinnalla kulkeminen, hyvät vuorovaikutustaidot, läsnä oleminen, koskettaminen ja oman työn kontekstuaalinen osaaminen. Erityishuomion sai oman persoonan käyttäminen työssä. Hoitotoimenpiteet koettiin yhteiskunnan tehtäväksi. (Gothóni & Jantunen, 2010, s. 4–5, s. 62–79.)

Hoitoyksinäisyys kuvaa potilaan subjektiivista, ei-toivottua kokemusta hoitosuhteen toimimattomuudesta, jolloin potilaat kokevat jääneensä ilman dialogista kohtaamista hoidon aikana. Potilaat kokivat olevansa ulkopuolisia omissa hoitosuhteissa eivätkä he kokeneet saaneensa apua eikä ymmärrystä. He eivät myöskään kokeneet pystyneensä jakamaan tietoa eikä ajatuksiaan hoitavan henkilön kanssa. Hoitoyksinäisyyden kokemus on kansanterveydellinen riski, jolloin potilaiden toipuminen sairauksista pitkittyy. Hoitoyksinäisyyttä lievittävinä tekijöinä potilaat toivat esille hoitavan henkilön kohtaamisen, läsnäolon ja välittämisen sekä tiedon saaminen ja hoitosuhteen jatkuvuus. Esiin nousi myös läheisten ja vertaistuen tärkeys. (Karhe, 2017.)

Yksinäisyyttä ilmenee pitkäaikaisessa sairaalahoidossa, missä se näkyy joko passiivisena hätäisenä käyttäytymisenä, alistumisena omaan rooliin ja/tai vetäytymisenä omiin oloihin tai aktiivisena huomionhakuisuutena, aggressiivisuutena ja/tai takertumisena hoitajaan. Yksinäisyyden syitä olivat sosiaalisten suhteiden puute, terveyden menetys, arvottomuuden tunne ja elämän muuttuminen pitkäaikashoidon myötä. Toisaalta joku saattoi kokea yksinäisyyttä, vaikka vieraita kävikin, ja joku toinen halusi vain olla omissa oloissaan. Hoitajat kokivat pystyvänsä lievittämään yksinäisyyttä omalla työskentelytyylillään, esim. muistelulla. (Simonen, 2012, s. 18, s. 24–35.)

Psykososiaalisen tuen -tutkimuksessa nousi esille hoitajien toimivan sen mukaan, mikä oletetaan olevan asiakkaille parasta. Näin asiakkaan kokonaisvaltaisen kohtaaminen palveluntarpeenarvioinnissa jäi vaillinaiseksi. Kotihoidon asiakkaiden kokemus yksinäisyyden tunteeseen ja hengellisiin tarpeisiin vastaamiseen sekä vapaaehtoistoiminnan hyödyntäminen kotipalveluissa oli ristiriidassa työntekijöiden kokemusten kanssa. Asiakkaiden mielestä yksinäisyyden tunteeseen eikä hengellisiin tarpeisiin vastattu riittävästi kotihoidon toimesta eikä vapaaehtoistoimintaa hyödynnetty kotiin annettavissa palveluissa. Kotihoidon henkilökunnan mielestä hoitajat olivat onnistuneet muissa toimissa, paitsi ei olleet pystyneet vastaamaan asiakkaiden hengellisiin tarpeisiin. Tärkeänä nähtiin yhteistyön laajentaminen muihin palvelunjärjestäjiin. (Eloranta ym., 2012.)

Sairaanhoitaja-diakonissan koulutus antaa työvälaineet yksinäisyyden ennaltaehkäisyyn, tunnistamiseen ja korjaamiseen kokonaisvaltaisen kohtaamisen taitojen avulla. Kohtaamisen taito ei ole sidoksissa työpaikkaan. Koulutuksen ansiosta asiakas saa kohtaamisen kokemuksen, palveluntarpeenarviointi on kokonaisvaltaista, missä myös hengellinen puoli huomioidaan ja verkostotyö kuuluu oleellisesti asiakastyöhön.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista velvoittaa kuntia edistämään ikääntyneiden terveyttä ja hyvinvointia. Laissa kuntaa velvoitetaan yhteistyöhön monien eri tahojen kanssa, esimerkiksi järjestöjen ja muiden yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. (L980/2012.) Suomen lainsäädäntö ei sisällä hyvinvointia edistäviä kotikäyntejä, mutta

joissakin kunnissa niitä tehdään. Kainuussa, vuonna 2014, nämä hyvinvointia edistävät käynnit oli suunnattu kertaluontoisena käyntinä yli 75-vuotiaille ikäihmisille, joilla ei ollut säännöllisiä palveluita käytössään. Kotikäynneillä ikäihmiset saivat käynnin aikana tietoa kotiin annettavista tukitoimista ja samalla heille tehtiin palveluntarpeenarviointi, joka loi turvallisuudentunnetta. Ikäihmiset kokivat itsensä tärkeiksi ja saavansa huolenpitoa. Käynneillä korostuivat työntekijän hyvät vuorovaikutustaidot. Kehittämistoiveina ikäihmisillä oli yksilöllisyyden huomioinen palveluiden järjestämisessä ja halu asua omassa kodissaan mahdollisimman pitkään. (Huotari, 2019, s. 1–3, s. 23–46.)

Simonen (2012) kuvaa yksinäisyyden moninaisuutta ja kuinka se on hyvin henkilökohtainen tunne. Yksinäisyyden tunnetta ja kokemusta ei ole pelkästään yksin asuvilla, vaan sitä ilmenee myös niin sanotussa yhteisasumisessa. Tutkimuksessa ei noussut esille muuta kuin omaisten kanssa tehtävä yhteistyö eikä hengellisyttä mainittu ollenkaan, vaikka diakoniatyöntekijälle tulee yhteydenottoja myös sairaaloista ja palveluasumisista. Huotarin (2019) tutkimuksen kotikäynnit vastaavat diakonisojen tekemiä kotikäyntejä, joiden aikana keskustellaan asiakkaan asioista kokonaisvaltaisesti ja neuvotaan sekä ohjataan asiakkaita terveyden- ja/tai sosiaalihuollon palveluihin. Diakonissat tekevät terveyttä ja hyvinvointia edistävää työtä sekä arviota ja ohjausta kaikissa päivittäisissä kohtaamisissa.

Seurakunnan työntekijöiden tekemän työn merkityksellisyyttä korosti asiakkaiden hyvinvoinnin lisääntyminen. Palveluntarpeenarviointi näyttäytyi esimerkiksi työntekijän ohjatessa asiakkaita yhteiskunnan palveluihin. Seurakunnan työntekijät ja vapaaehtoiset tekivät säännöllisesti kotikäyntejä asiakkaiden luokse. Tutkimuksessa nousi esille myös mahdollisuus toimintojen kehittämiseen yksinäisyyden lievittämiseksi. (Charles & Wolfer, 2018.)

2.3 Vapaaehtoisena diakoniatyössä yksinäisyyttä lievittämässä

Kohtaamisen kirkossa 2020 kutsutaan ihmisiä seurakunnan vapaaehtoistoimintaan välittämään lähimmäisistä ja luomakunnasta. Sen mukaan vapaaehtoistoiminta määritellään seuraavasti työryhmän muistiossa:

Kirkon vapaaehtoistoiminnan tehtävänä on kutsua ihmisiä osallistumaan rakkauden ja vastuun yhteisössä ja tarjota jokaisella mahdollisuus antaa aikaansa ja osaamistaan yhteiseen käyttöön.

Jokainen vapaaehtoinen on osallinen kirkon toiminnassa, missä hän antaa omaa osaamistaan ja aikaansa toisille seurakuntalaisille. Mutta ei pelkästään hyvän tekeminen, vaan myös rakkauden ja armon vastaanottaminen kuuluvat vapaaehtoistoimintaan. Ihmisiä rohkaistaan toimimaan toisten auttamiseksi, josta he itse saavat vastineeksi hyvää mieltä ja kokevat itsensä merkitykselliseksi. Vapaaehtoistoiminnan merkitys korostuu enenevässä määrin taloudellisten resurssien supistuessa. Kirkko määrittelee vapaaehtoistoiminnan seuraavilla kriteereillä: siihen osallistuvat ovat toiminnassa mukana vapaaehtoisesti ja oman aikataulunsa puitteissa, toimivat ilman palkkiota, työskentelevät omina persoonina ja ovat tasavertaisia toimijoita toisten kanssa. Vapaaehtoistoiminnan arvot seurakunnassa ovat kristillinen usko, lähimmäisenrakkaus ja tasavertaisuus. Uskon välityksellä voi toteuttaa lähimmäisenrakkautta ja siihen liittyvät oleellisesti rakkaus, pyyteettömyys ja myötätunto. (Jokainen on osallinen – kirkon vapaaehtoistoiminta, 2015, s. 4–8.)

Vapaaehtoistoiminnan voidaan katsoa alkaneen jo 2000 vuotta sitten ihmisten viedessä evankeliumin sanomaa eteenpäin, ja näin sen voidaan katsoa olevan ainutlaatuisia muihin vapaaehtoistoimintoihin verrattuna. Helsingin seurakunnan vapaaehtoistoiminnan käsikirjan mukaan kirkon vapaaehtoistyön erityispiirteitä ovat osallisuuden vahvistaminen, luottamuksellisuus, vastuullisuus ja mahdollisuus osallistua kirkon toimintaan. Arvojen yhteen sopiminen ja hengellisyys vaikuttavat valintaan tulla mukaan juuri kirkon vapaaehtoistoimintaan ja sillä täydennetään kirkon työntekijöiden tekemää työtä. Osallisuus ei ole pelkästään tekemistä, vaan myös olemista, jolloin korostuu vastavuoroisuus, jossa omia lahjoja ja osaamista annetaan yhteiseen käyttöön vastineeksi yhteisön rakkauden ja vastuun saamisesta. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.-g, s. 3–5.)

Valtiovarainministeriön (2015) loppuraportissa ”*Vapaaehtoistyö, talkootyö, naapuripapu – kaikki käy*” vapaaehtoisuus määriteltiin seuraavasti Euroopan parlamentin mietintöön (2005) pohjautuen: vapaaehtoistoimintaa ei saa tehdä

palkkiota vastaan, vapaaehtoisuuteen liittyy oma halu tekemiseen, siitä hyötty kolmas osapuoli ja siihen on kaikkien mahdollista halutessaan osallistua. Suomessa vapaaehtoistoiminnalla nähdään vaikutus ihmisten hyvinvointiin. (Valtiovarainministeriö, 2015, s. 11–14.)

Sitran selvityksessä 93, käsitellään perhe- ja ystäväpiirin ulkopuolelle kohdistuvaa vapaaehtoistoimintaa painottuen ikäihmisiin. Siellä mainitaan seuraavat vapaaehtoisuuden periaatteet: palkattomuus, luottamuksellisuus, tasa-arvoisuus, puolueettomuus, suvaitsevaisuus, toisen kunnioittaminen sekä toiminta tavallisen ihmisen tiedoilla ja taidoilla. (Willberg, 2015, s. 5, s. 9.) Koskiahon (2001) määrittelee vapaaehtoistyön ihmisten antamaksi konkreettiseksi avuksi, mitä annetaan toisille omasta halusta. Vapaaehtoiset koettiin voimavarana sekä toiminnan rikastuttajana ja laadun parantajana yhteisen arvomaailman vuoksi. (Rajamäki, 2016, s. 13, s. 48.)

Osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen ovat diakoniatyön keskeisiä tavoitteita ja ne näkyvät kirkon ajattelussa sekä toiminnassa. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon määrittelee osallisuuden jäsenyydeksi yhteisöön, missä seurakuntalaisella on mahdollisuus vaikuttaa yhteisön eli seurakunnan asioihin. Osallisuuden myötä ihmisen merkityksellisyyden ja yhteenkuuluvuuden tunne kasvaa. Sen voimavarana sekä yhdistävänä tekijänä on yhteinen kristillinen usko ja talona on kirkko, jossa erilaiset yhteisöt voivat toimia. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.-b, -e)

Kirkkoa voidaan kuvata osallisuuden yhteisöksi ja osallisuutta voidaan kuvata Niivalan (2008) mukaan vapaudenvalintana osallistua seurakunnan toimintaan. Keskeistä olivat yhteisvastuullisuus ja keskinäinen yhteenkuuluvuudentunne, uskon käsitysten jakaminen ja oman paikan löytäminen seurakunnassa. Yhteisöllisyyden tunne tulee henkilökohtaisista ja sosiaalisista tapaamisista, yhteisestä toiminnasta ja omista merkityksellisistä kokemuksista, joissa korostuu myös hengellisyys. (Thitz, 2013, s. 15, s. 17, s. 29–30, s. 36, s. 77–82.) Seurakunnan toiminnassa korostuu seurakuntalaisten tarjoama tuki toisille, jolloin nähdään tuen olevan molemminpuolista. Näin voi syntyä myös ystävyys-suhteita, jotka kantavat elämässä ja joissa korostuu hengellisyys. Vapaaehtoisten rekrytoinnilla pyritään saamaan pitkäkestoista tukea. Vapaaehtoiset osallistuivat seurakunnan

toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä työntekijöiden kanssa. (Charles & Wolfer, 2018.)

Ihminen tarvitsee sosiaalista kanssakäymistä kehittyäkseen psyykkisesti ja sosiaalisesti tasapainoiseksi yksilöksi, mutta toisaalta jokainen tarvitsee myös omaa tilaa. Yksinäisyyden määrittely onkin vaikeaa ja haastavaa sen subjektiivisen kokemuksen vuoksi. Peplaun ja Perlmanin (1982) mukaan yksinäisyys on henkilökohtainen kokemus siitä, että ihmiseltä puuttuvat sosiaaliset suhteet, ja se tuntuu ahdistavalta sekä epämiellyttävältä. (Heiskanen, 2011, s. 77–78.) Tiilikaisen määrittely yksinäisyydestä pohjautuu useampiin tutkimuksiin, kuten Peplaun ja Perlmanin. Weissin (1973) vuorovaikutusteorian mukaan yksinäisyys on emotionaalisesti kiintymyssuhteen puuttumista tai menettämistä ja sosiaalisten ihmisuhteiden puuttumista. Gierveldin (1998) mukaan yksinäisyys on tila, missä ihmisuhteiden puute koetaan epämiellyttävänä tai mahdottomana hyväksyä, koska ihmisillä on luontainen taipumus verkostoitua. Rokardin (2004) mukaan yksinäisyys on yleismaailmallista tai ihmisen elämään kuuluva asia, yksilöllinen kokemus. Yksinäisyys nähdään pääasiassa negatiivisena asiana. (Tiilikainen, 2016, s. 19–20.)

Yksinäisyys on tunnetila, joka tarkoittaa puutteellisia suhteita sosiaalisessa elämässä. Müllerin (2013) ja Lehtosen (2011) yksinäisyyden kokemuksen määrittely tulee yhteyden puuttumisesta toisiin ihmisiin tai sen katkeamisesta. Yksinololla on myös positiivinen vaikutus oman henkisen kasvun kannalta, kunhan se ei ole pysyvä tila. Pysyvän tai pitkään jatkuneen yksinäisyyden kokemuksen tiedetään heikentävän ihmisen hyvinvointia ja terveyttä. (Müller & Lehtonen, 2016, s. 73.) Yksinäisyys voidaan jakaa fyysiseen, psyykkiseen, sosiaaliseen, piilossa olevaan, vapaaehtoiseen, pakolliseen, tilapäiseen ja pitkäaikaiseen yksinäisyyteen. Silloin ihminen voi tuntea itsensä arvottomaksi ja muista poikkeavaksi. (Heiskanen, 2011, s. 78–80.)

Yksinäisyyden syntyyn vaikuttavat monet tekijät ja se on monimuotoista. Tiikkainen käsittelee yksinäisyyttä neljän eri teorian pohjalta. Psykodynaamisen teorian mukaan ihminen on kyvytön ylläpitämään tunnesiteitä ja siinä korostuu varhaisen ihmisuhteiden merkitys. Eksistentiaalisen teorian mukaan yksinäisyyden

katsotaan kuuluvan oleellisesti ihmisen elämään ja sitä voidaan pitää kielteisenä yksinäisyyden pelkoon liittyvänä tai myönteisenä todellisen yksinäisyyden vuoksi. Kognitiivisen teorian mukaan yksinäisyys on psyykinen tila, jossa ihmisellä on ristiriita tärkeiden ja olemassa olevien ihmissuhteiden välillä. Interaktionistisessa vuorovaikutusteoriassa on kyse ihmisen persoonallisten ja tilannetekijöiden vaikutuksista yksinäisyyden tunteeseen. Tämä sisältää jo aiemmin mainitut emotionaaliset ja sosiaaliset eristäytymiset. Weussin (1974) mukaan ihminen tarvitsee monenlaisia vuorovaikutussuhteita elämänsä aikana pystyäkseen torjumaan yksinäisyyttä. Tiikkaisen mukaan yksinäisyyttä katsotaan usein luonteenpiirteiden ja persoonallisuuden tai tilannetekijöiden kautta, vaikka niitä ei välttämättä pystytä täysin erottamaan toisistaan. Yksinäisyyteen liittyy yhtenäisiä ominaispiirteitä, kuten haluttomuus ottaa sosiaalisia kontakteja ja huonot sosiaaliset taidot, mitkä vaikeuttavat sosiaalisten suhteiden luomista ja ylläpitämistä. (Tiikkainen, 2011, s. 59–69, s. 72–75.)

Ikääntyneiden yksinäisyyttä voidaan katsoa gerotranssendenssiteorian näkökulmasta, jonka mukaan ikääntymisen katsotaan olevan täysin erilainen elämänvaihe ja elämään liittyviä tärkeitä asioita joudutaan silloin ajattelemaan toisella lailla. Ikääntymiseen katsotaan liittyvän kiinnostuksen vähenemiseen ihmisten väliseen kanssakäymiseen ja omien asioiden mietiskelyn korostumiseen. Carsensenin (1995) mukaan ikääntyneet valikoivat ihmissuhteita ja se tapahtuu usein tunteiden perusteella. Saaristo (2010) käsittelee artikkelissaan vanhusten yksinäisyyttä ja eristäytymistä. Kaikki yksin asuvat eivät koe yksinäisyyttä, vaan sen kokemuksen voi tuntea myös toisten ihmisten joukossa. Erityisesti vanhusväestön keskuudessa sosiaalisten suhteiden laadulla koetaan olevan merkitystä. Ikääntyneen yksinäisyyteen voivat vaikuttaa eläkkeelle siirtyminen, puolison kuolema, avioero, läheisten elämänvaikeudet ja sairastaminen. (Tiikkainen & Saaristo, 2011, s. 71–77, s. 131–137.)

Seurakunta ja diakoniatyö pyrkivät toiminnallaan torjumaan koko yhteiskuntaa koskettavaa yksinäisyyttä. Yksinäisyys ei synny hetkessä ja suomalaisista yli 15-vuotiaista joka kymmenes on tuntenut itsensä yksinäiseksi yli vuoden ajan. Yksinäisyyttä esiintyy kaikissa asumismuodoissa ja se vaikuttaa ihmiseen kokonaisvaltaisesti, ihmisen onnellisuuteen ja hyvinvointiin. Yksinäiset käyttävät paljon

julkisia palveluita tuntematta kuitenkaan tulevansa kohdatuksi. Seurakunta ja diakoniatyö voivatkin ennaltaehkäistä yksinäisyyttä tarjoamalla mahdollisuuksia osallistua erilaisiin tapahtumiin ja ihmisten kohtaamisiin. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.-h.) Vuoden 2018 lopussa Suomen väestöstä 22 % asui yksin. Yleisimmin asuivat yksin 71-vuotiaat naiset ja 26-vuotiaat miehet. Naisista löytyy miehiä enemmän yksinasujia ja todennäköisesti yksinasuminen tapahtuu naisilla vanhana, yli 80-vuotiaana. Miehet asuvat yksin pääasiassa vanhana sekä nuorina aikuisina, esimerkiksi erojen jälkeen. Vuosi 2018 oli jo kolmas perättäinen vuosi, kun Suomessa kuolee enemmän ihmisiä kuin syntyy, ja näin tapahtuu eliniän noususta huolimatta. Vuosituhannen vaihteessa yli 65-vuotiaita oli väestöstä 15 % ja ennusteen mukaan vuonna 2030 osuus tulee olemaan 26,1 %, minkä jälkeen se jatkaa nousuaan. (Tilastokeskus, 2018a, 2018b.)

Vuoden 2018 diakoniabarometria on kymmenes laatuaan oleva tutkimus, missä diakoniatyöntekijät nostavat ainutlaatuisia ja tärkeitä asioitaan työstään. Tutkimuksessa käsiteltiin huono-osaisuuden esiintymistä diakoniatyössä. Tulosten mukaan diakoniatyöntekijät kohtasivat yksinäisiä viikoittain. Pienillä paikkakunnilla yksinäiset olivat ikäihmisiä ja suurkaupungeissa yksinäisyys painottui työikäisiin. (Isomäki ym., 2018, s. 5, s. 15, s. 35.)

Alueellisen terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (ATH) vuonna 2015 tekemässä tutkimuksessa joka kymmenes suomalainen koki itsensä yksinäiseksi. Yksinäisistä joka kuudes oli mukana järjestötoiminnassa. Järjestöaktiivisuudella todettiin olevan hyvinvointia lisäävä ja yksinäisyyden tunnetta vähentävä vaikutus. Yksinäisyys lisäsi epävirallisen avun tarvetta. (Murto ym., 2015, s. 9–15, s. 33–34.) Mielen terveysseuran 110-vuotisjuhlavuoden (2007) yksinäisyyskartoitukseen tuli 280 vastausta ja vastaajista 80 % koki yksinäisyyttä ja sen määrittelemisen onkin vaikeaa henkilökohtaisuuden vuoksi. Suurin osa ihmisistä tuntee itsensä jossain vaiheessa elämäänsä yksinäiseksi, esimerkiksi elämänmuutosten myötä väliaikaisesti. Pitkäaikaisessa yksinäisyydessä sitä vastoin ihmisellä ei ole pysyviä ihmissuhteita. Kolmannen sektorin ja ystävien merkitys korostui avun saamisessa. (Heiskanen, 2011, s. 77–78, s. 83, s. 92.)

Ikääntyvien yksinäisyyden syitä voi olla monia, esimerkiksi kokemus nykyiseen asuinpaikkaan kuulumattomuudesta tai ettei naapurin kanssa tervehditä. Kaivattiin saman ikäisten seuraa, tanssi- tai matkakumppania, yhdessäoloa sekä ilojen ja surujen jakamista. Toiveena oli löytää ystävä, jonka kanssa ”kemat kohtaisivat”, mutta usein yksinäiset kaipasivat lastensa seuraa, eivät niinkään heidän tarjoamiaan palveluita. Yksinäisyyteen vastaaminen on kuitenkin vaikeaa, ellei ole kokonaisvaltaista tietoa yksinäisen elämästä. Osallisuuden mahdollisuus olisi hyvä keino, jonka avulla voisi kiinnittyä toisiin ihmisiin. (Tiilikainen, 2016, s. 179–181.)

Yksinäisyys nousi esille kotihoidon asiakkaiden keskuudessa, kun tutkittiin omaan kuntoutusprosessiin osallistumista. Asiakkaiden sairauksien aiheuttamat pelkotilat estivät liikkumisen kodin ulkopuolella, ja silloin korostui sosiaalisen tuen merkitys. Kuntoutusta edistävinä ja voimaannuttavina tekijöinä koettiin kodin ulkopuolella liikkuminen ja mielekäs tekeminen ystävänsä kanssa. Sosiaalisia kontakteja tuli lisää, kun ikääntyneet pääsivät ulkoilemaan, mutta siihen tarvittiin toisen ihmisen apua. (Mannerkorpi, 2017, s. 19, s. 23–33.)

Vapaaehtoistoiminnan vaikutusta omaan hyvinvointiin tutkimukseen osallistui 12. eri Euroopan maan vapaaehtoisia. Pitkäkestoiseen vapaaehtoistyöhön osallistuneet kertoivat paremmasta omasta hyvinvoinnista verrattuna niihin, joilta ei vapaaehtoistyön kokemusta löytynyt. Tutkimus koski iäkkäitä ihmisiä maissa, missä vapaaehtoistyötä tehdään vähemmän eikä tarjolla ollut yhteiskunnallista tukea. Vapaaehtoisen hyvinvointiin liittyvää mekanismia ei voitu todentaa ja osittain jäikin epäselväksi, valikoituuko vapaaehtoisiksi ihmisiä, joiden hyvinvoinnin lähtötilanne on jo ennestään hyvä. (Hansen ym., 2018.)

Ihmisten yksinäisyyttä käsiteltäessä on hyvä tuoda esille sen moninaisuus ja vapaaehtoisten mahdollisuudesta päästä vaikuttamaan yksinäisten ihmisten hyvinvointiin, mikä tuli esiin monissa eri tutkimuksissa. Erityisesti ikäihmisten kohdalla yhteiskuntamme muutokset ja ihmisten kerääntyminen kasvukeskuksiin tuottavat yksinäisyyttä niille, joilla ei ole mahdollisuutta valita asuinpaikkaansa. Ikääntyminen tuo muutoksia fyysiseen kuntoon, minkä vuoksi kotoa ei ole aina

mahdollisuutta lähteä. Aiemmin kyläyhteisöissä ikääntyminen ei tuonut yksinäisyyden tunnetta.

Vapaaehtoisuutta sekä siihen liittyvää osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksen määrittelyä yhteiskunnan ja kirkon näkökulmasta on hyvä käsitellä vapaaehtoisten kanssa, koska niissä on paljon yhteneväisyyksiä, mutta myös ominaispiirteitä, kuten lähimmäisenrakkauden, armon, kasteessa kutsumisen ja hengellisyyden korostuminen kirkon vapaaehtoistoiminnassa. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemukset ovat asioita, joita vapaaehtoiset itse saavat toimiessaan vapaaehtoisena.

3 SEURAKUNNAN JA DIAKONIAN KOTIKÄYNTITYÖ

3.1 Kotikäyntityö, eettiset periaatteet ja vapaaehtoisten tehtäväkuva

Kirkon vanhustyön strategiassa korostuu kirkon merkityksellisyys vanhusten asioiden puolesta puhujana. Lisäksi siinä korostetaan kirkon pitävän vanhusten elämää arvokkaana ja kunnioitettavana, jolloin jokainen vanhus nähdään Jumalan luomana sekä hänen omana kuvanaan. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.-f, s. 3, s. 5.) Kirkkopalveluiden laatiman ”*Diakoninen kotikäynti – tukea ja rohkaisua vanhus-ten parissa tehtävään kotikäyntityöhön*” -oppaan eettiset periaatteet pohjautuvat kirkon vanhustyön strategiaan. Sen mukaan vanhuksilla on oikeus kiireettömään yksilölliseen kohtaamiseen, jossa hän tulee kuulluksi ja nähdyksi omana itsenään. Vanhuksien päätöksiä, ajatuksia, fyysistä koskemattomuutta, itsemääräämisoikeutta ja hengellistä vakaumusta tulee kunnioittaa, vaikka ne eivät olisikaan työntekijälle ja/tai vapaaehtoiselle mieluisia. Tavoitteena on taata jokaiselle vanhukselle ihmisarvoinen kohtelu, myös tulevaisuudessa heidän määränsä lisääntyessä. (Kirkkopalvelut, 2010, s. 25–27.)

Diakoniatyöntekijöiden liitto ja Diak ovat yhteistyössä laatineet eettisiä ohjeita asiakkaita kunnioittavan yksilöllisen kohtaamisen tueksi. Näitä eettisiä ohjeita voivat soveltaa käytäntöön sekä työntekijät että vapaaehtoiset. Vapaaehtoiset voivat tuoda iloa ja toivoa asiakkaille diakoniatyöntekijöiden tavoin. Vaitiolovelvollisuus sitoo myös vapaaehtoisia ja heidän tulee huolehtia omasta jaksamisestaan, varjella omaa yksityisyyttään sekä tunnistaa etteivät he aina pysty auttamaan kaikkia ja kaikessa. Vapaaehtoiset voivat kutsua uusia vapaaehtoisia toimintaan mukaan, lisäten näin keskinäistä yhteisöllisyyttä. Vapaaehtoinen ei pyydä eikä saa korvausta toiminnastaan, vaan toimii tehtävässään pyyteettömästi kunnioittaen kaikkia kirkon toimijoita. (Diakoniatyöntekijöiden liitto & Diak, 2016.)

Julkinen sektori on siirtämässä palveluiden järjestämisvastuutaan enenevässä määrin kirkolle, ihmisille itselleen ja heidän omaisilleen. Kirkon roolin odotettiin jatkossa olevan enemmän palvelutehtävä ja siinä kirkko voisi toimia itsenäisesti. Kirkko onkin toiminut pitkään yhteiskuntamme arvo-osajana

lähimmäisenrakkauden lähettilään tehtävissä, sekä etiikan ammattilaisena, huolehtien heikoimmassa asemassa olevista ihmisistä. Kirkon roolissa korostuu ihmisarvoisen vanhuuden puolesta puhuminen. Tulevaisuudessa vanhusten hyvinvoinnin turvana on ihmisten keskinäinen välittäminen eli sosiaalinen solidaarisuus, missä kirkolla voisi olla merkittävä rooli yhteisvastuullisena toiminnan järjestäjänä. (Pöyhönen, 2014, s. 53–57.)

Vapaaehtoisten tehtäväkuvan lähtökohtana on halu auttaa lähimmäistä Jumalalta saamallaan lahjoilla. Erityisesti diakonisessa kotikäyntityössä korostuu ihmisten rinnalla kulkeminen ja toiminen lähimmäisenä eli mahdollisuus antaa ihmiselle tunteen jonkun olevan juuri häntä varten. Tehtävinä voivat olla yhdessä ulkoilu, saattajana toimiminen kodin ulkopuolella, esimerkiksi Jumalanpalveluksessa käynti tai muu asiointi, yhteydenpito ja ikäihmisen luona vierailu. (Oulun seurakunnat, i.a.) Vanhusten viikko vietetään vuosittain ja vuonna 2020 teemana oli ikääntymiseen liittyvää onnea toisten ihmisten seurassa. (Vanhustyön keskusliitto, 2020).

Muita kotikäynteihin liittyviä tehtäviä käsiteltiin diakoniatyöntekijälle tulleiden pyyntöjen perusteella ja niitä olivat esimerkiksi lehtien tai kirjojen lukeminen, keskustelut ja käynnit kodin ulkopuolella, esimerkiksi seurakunnan kerhoon osallistuminen. Tehtäviin ei kuulunut kotityöt, esimerkiksi siivous tai pyykinpesu. Oman harkintansa mukaan vapaaehtoinen voi esimerkiksi keittää kahvit tai viedä roskat. Kotikäynneillä voi tulla eteen myös ikäihmisen pyyntö rukoilla yhdessä, lukea Raamattua tai laulaa virsiä, joten siihenkin vapaaehtoisen on hyvä varautua. (Diakoniatyöntekijä, henkilökohtainen tiedonanto, 12.9.2019.)

Työturvallisuuslaissa on maininta vapaaehtoisista, ja siitä kuinka organisoivan tahon on huolehdittava, ettei vapaaehtoisten turvallisuus eikä terveys vaarannu annetussa tehtävässä toimiessa (L738/2002). Vapaaehtoisen on myös itse noudatettava hänelle annettuja turvallisuusohjeita. Vapaaehtoisia koskee myös tietosuojalaki, koska heidän tietonsa tallennetaan kirkon järjestelmään palvelusuhteen vuoksi (L1050/2018). Aiemmin tietojen tallennus liittyi henkilötietolakiin (L523/1999), mikä mainitaan Kailan toimittamassa vapaaehtoistyön toimijoiden kehittämiseen tarkoitettussa oppaassa. (Kaila, 2014, s. 117, s. 119.)

3.2 Vapaaehtoisten sitoumukset ja tukimuodot

Kirkkolaissa, KL 6:28, määritelty salassapito ja vaitiolovelvollisuus pohjautuu lakiin viranomaisten toiminnasta julkisuudessa, L621/1999, missä se määritellään seuraavasti:

Viranomaisen palveluksessa oleva samoin kuin luottamustehtävää hoitava ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävää, eikä muutaakaan viranomaisessa toimiessaan tietoonsa saamaa seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa ei saa paljastaa senkään jälkeen, kun toiminta viranomaisessa tai tehtävän hoitaminen viranomaisen lukuun on päättynyt. (L621/1999.)

Tämä salassapito- ja vaitiolovelvollisuus koskee kirkon palveluksessa työskenteleviä ja vapaaehtoisia. Vapaaehtoiset eivät saa kertoa asiakkaan tapaamisissa esiin tulleita asioita, esimerkiksi luottamuksellisia henkilökohtaisia asioita. Vapaaehtoinen voi kertoa asiakkaan asioista vain asiakkaan antamalla luvalla. Vapaaehtoiset allekirjoittavat toimintaan tullessaan ”*Suomen evankelisluterilaisen kirkon salassapitositoumus luottamushenkilöille ja vapaaehtoisille*” -lomakkeen. Vaitiolovelvollisuus jatkuu myös vapaaehtoistoiminnan lopettamisen jälkeen. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.-g.)

Vapaaehtoisten tukeminen ja heistä huolehtiminen on tärkeää. Näin vapaaehtoiset jaksavat paremmin ja pysyvät toiminnassa mukana. Ohjauksen, tunnustusten, tuen ja palautteen antaminen kannustaa vapaaehtoista jatkamaan tehtävässään. Vapaaehtoisten mielipiteiden ja kehittämis ehdotusten kuuleminen, säännölliset tapaamiset sekä keskustelut, vertaistuki sekä tarvittaessa yksilötapaamiset yhteyshenkilön kanssa ovat tärkeitä tukitoimia. Myös säännölliset koulutus- ja virkistystilaisuudet, esimerkiksi joulujuhla ja vuosittaiset siunaustilaisuudet, joissa vapaaehtoiset ovat itse juhlinnan kohteena, ovat tärkeitä. Työnohjaus on pääsääntöisesti ryhmätyönohjausta, jossa he voivat jakaa luottamuksellisesti vaitiolovelvollisuuteen liittyviä vaikeita sekä haastaviakin asioita ja saada toimintaansa tukea sekä ohjausta. Vapaaehtoisilla tulee olla konsultaatiomahdollisuus ja yhteyshenkilön yhteystiedot akuutteja tilanteita varten. Usein konsultaatiota

antaa vapaaehtoistyöstä vastaava tai vapaaehtoisten yhdyshenkilönä toimiva kirkon työntekijä. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a,-c,-d.)

Sitran selvityksessä mainitaan vapaaehtoisia koskevia velvollisuuksia ja oikeuksia: velvollisuus toimia sovituksen mukaan ja tuettavan henkilön ehdoilla sekä ilmoittaa muutoksista, oikeus perehdytykseen, ohjaukseen, kieltäytyä tarjotusta tehtävästä sekä halutessaan lopettaa vapaaehtoistoiminta. Vapaaehtoisten kiittämisestä ja kannustamisesta mainitaan kurssien ja koulutusten järjestäminen, mutta erityisesti siinä korostetaan vapaaehtoisten omaa motivaatiota, työn arvostusta ja tuen saamista, kuin mitään muuta palkitsemista. (Willberg, 2015, s. 9, s. 18.)

Vertaistuen määrittelyä on monenlaista ja sitä voidaan kutsua hengenheimolaisuudeksi ja samankaltaisuudeksi. Näillä ihmisillä on yhteenkuuluvuuden ja kokemuksellisuuden tunne tiettyyn asiaan. Nylundin (2003) määritelmän mukaan vertaistukiryhmä muodostuu samankaltaisissa elämäntilanteissa elävistä ihmisistä, joilla on halu jakaa omakohtaisia kokemuksiaan ja antaa tukea toisten auttamiseksi. Vapaaehtoisten kohdalla voi esiintyä sekä yksilö- että ryhmävertaistukea. Vertaistukea antavilla on vahva keskinäinen kunnioitus toisiaan kohtaan. Osa vertaistukea antavista ihmisistä päätyy toimimaan kokemusasiantuntijoina, jotka voivat toimia esimerkiksi kouluttajina eri tilaisuuksissa. (Mikkonen, 2011, s. 204–209.)

Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus ovat tärkeimpiä aiheita koulutettaessa uusia vapaaehtoisia, sillä heidän tietoonsa tulee monia asioita, joista he eivät voi puhua ilman asianomaisen lupaa muuten kuin työnohjauksissa ja vapaaehtoistyöstä vastaavan diakoniatyöntekijän kanssa. On hyvä tuoda esille niiden olevan lakiin sidonnaisia velvollisuuksia. Tuen ja työnohjauksen käsitteet sekä niiden merkitykset on hyvä käydä läpi jo etukäteen, niin vapaaehtoiset tietävät niistä aloittaessaan vapaaehtoistyön. Opinnäytetyön Lämpöä lähimmäiselle – Ystäväksi kotiin -kotikäyntityön toimintapäivälle osallistuville sovitaan jatkoon säännölliset ryhmätapaamiset, missä he saavat toisiltaan vertaistukea ja diakoniatyöntekijältä työnohjausta. Tapaamisiin voidaan välillä kutsua ulkopuolinen vierailija, esimerkiksi Aino-neuvonnan työntekijä. Tapaamiset ovat välillä vapaaehtoisten keskinäisiä vertaistukiryhmiä ja välillä niihin osallistuu diakoniatyöntekijä.

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Toiminnallisen kehittämispainotteisen opinnäytetyön tarkoituksena oli kutsua ja rekrytoida uusia vapaaehtoisia ystäviksi Oulun seurakuntayhtymän yhden seurakunnan diakoniseen kotikäyntityöhön. Ystävien löytymisen tavoitteena oli vähentää ikäihmisten kokemaa yksinäisyyden tunnetta ja lisätä heidän hyvinvointiaan. Ystävän tarpeeseen vastattiin kutsumalla, rekrytoimalla ja kouluttamalla vapaaehtoisia diakoniseen kotikäyntityöhön seurakunnasta tulleen tarpeen vuoksi. Tässä opinnäytetyössä toiminnallinen kehittämispainotteinen opinnäytetyö tarkoittaa vapaaehtoisten toimintapäivän järjestämistä ja siitä muodostui koulutusmalli (LIITE 6) muille koulutusta järjestäville. (Vilkkä & Airaksinen, 2003, s. 9). Kouluttaminen tapahtui toimintapäivän aikana, milloin käytiin läpi kotikäyntityöhön liittyviä keskeisiä käsitteitä ja tehtäväkuva. Toimintapäivän aikana vapaaehtoisia osallistettiin keskustelemaan toimintapäivän aiheista sekä tulevasta vapaaehtoistoiminnasta. Toimintapäivän ja perehdytyksen jälkeen vapaaehtoiset toimivat itsenäisesti kotikäyntityössä tehden yhteistyötä alueen diakoniatyöntekijän kanssa.

Opinnäytetyön kohteena olevat yksinäisyyttä kokeneet sijoittuivat Oulun seurakuntayhtymän yhden seurakunnan alueelle. Kotikäyntityön tarve oli näyttäytynyt alueen diakoniatyöntekijälle, jolle ystäväpyyntöjä tuli säännöllisesti seurakuntalaisilta, heidän omaisiltaan sekä kotihoidon ja palvelutalojen henkilökunnalta. Vapaaehtoiset ovat yksi diakoniatyön toimijoista ja he toimivat palkattujen työntekijöiden rinnalla mahdollistaen kotikäyntejä useammalle mitä palkatut työntekijät pystyisivät tekemään.

Opinnäytetyöaiheen tultua julki seurakunnassa nousi työntekijöiltä ehdotus käyttää seurakunnalle lahjoitettuja kotikäyntityöhön kohdennettuja testamenttirahoja vuoden mittaiseen projektiin kyseisen seurakunnan alueella. Tähän projektiin palkattiin 50 % työaikaan tekevä työntekijä jatkamaan opinnäytetyön aiheena olevaa vapaaehtoisten kutsumista, rekrytointia ja kouluttamista sekä yhteistyöverkostojen luomista.

5 OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄN JA PROSESSIN KUVAUS

5.1 Menetelmän kuvaus

Opinnäytetyön toiminnallinen kehittämispainotteinen osuus painottui vapaaehtoisten kutsumiseen, rekrytointiin ja kouluttamiseen. Lisäksi opinnäytetyöhön kuuluu kirjallinen osuus opinnäytetyön raportin muodossa. Vapaaehtoisia kutsuttiin ja rekrytoitiin ystäviksi diakoniseen kotikäyntityöhön Rauhantervehdyksen ja Oulun seurakuntayhtymän nettisivujen ilmoituksilla, seurakunnan kirkkojen ilmoitustauluilla, jakamalla ilmoituksia seurakunnan eri tilaisuuksissa sekä erillisillä lehtijutuilla Rauhantervehdyksessä ja sanomalehti Kalevassa. Lehtien haastattelupyynnöt tulivat ensimmäisen Rauhantervehdyksessä olleen ilmoituksen jälkeen. Ilmoitukset julkaistiin seurakunnan kustannuksella. Toimintapäivä oli vapaaehtoisten koulutuspäivä, missä käytiin läpi diakonisen vapaaehtoistyön ja kotikäyntityön keskeisiä käsitteitä keskustellen aiheista vapaaehtoisten kanssa.

Toimintapäivän koulutusmateriaalin ja opinnäytetyön raportin pohjana käytettiin Kirkkopalveluiden (2010) ”*Diakoninen kotikäyntityö – tukea ja rohkaisua vanhus-ten parissa tehtävään kotikäyntityöhön*” -opasta sekä keskusteluja diakoniatyöntekijän kanssa. Kirkkohallituksen opas valittiin koulutusmateriaalin pohjaksi, koska se oli laadittu juuri diakonisen kotikäyntityön tueksi ja sieltä löytyivät myös vanhus-ten kotikäyntityön eettiset periaatteet. Toimintapäivän ohjelmasta muodostui koulutusmalli (LIITE 6) muille koulutusta järjestäville.

Tietoa toimintapäivän ohjelmaan ja opinnäytetyön raporttiin haettiin eri tietokannoista, tieteellisistä artikkeleista, internetistä ja painetuista materiaaleista. Suomenkielisinä hakusanoina käytettiin: diakonia, diakoninen hoitotyö, seurakunta, kirkko, vapaaehtoinen, vapaaehtoisuus, vapaaehtoistoiminta, vapaaehtoistyö, yksinäisyys, osallisuus ja yhteisöllisyys. Englanninkielisinä hakusanoina käytettiin: deacon, diaconal nursing, congregation, parish, church, voluntary, volunteer, volunteering, loneliness, solitude, participation ja communality. Koottu materiaali liittyi koulutus- eli toimintapäivän valikoituihin aiheisiin, ja aiheeseen

liittyviä tutkimuksia pyrittiin etsimään uusimmista tutkimuksista opinnäytetyön tarpeellisuuden osoittamiseksi.

5.2 Toiminnan tarve ja ideointi

Tarve vapaaehtoisten löytämiseksi ja rekrytoimiseksi diakonisille kotikäynneille oli näyttäytynyt Oulun seurakuntayhtymän yhden seurakunnan ikäihmisten parissa työskentelevälle diakoniatyöntekijälle. Diakoniatyöntekijälle oli tullut säännöllisesti pyyntöjä ystävää tarvitsevilta seurakuntalaisilta, heidän omaisiltaan, kotihoitajilta ja palvelukotien henkilökunnalta. Elokuun 2019 alussa diakoniatyöntekijä esitti toiveen ja tarpeen opinnäytetyön aiheeksi vapaaehtoisten kutsumisesta, rekrytoinnista ja kouluttamisesta, minkä jälkeen aiheen suunnitelmallinen ideointi ja työstäminen lähti liikkeelle nopealla aikataululla.

Vapaaehtoisten kutsuminen kotikäyntityöhön synnytti idean toimintapäivästä, jossa vapaaehtoiset koulutetaan vapaaehtoisena toimimiseen. Toimintapäivän ajankohdaksi valikoitui lokakuun 2019 lauantapäivä, joka sopi myös alueen diakoniatyöntekijän aikatauluun, ja paikaksi valikoitui alueen kirkko. Suunnitelman tekemisen jälkeen opinnäytetyösopimus allekirjoitettiin seurakunnan kirkkoherran kanssa.

Opinnäytetyötä työstäessäni osallistuin vapaaehtoisena kotikäyntityöhön tapamalla seurakunnan alueella asuvaa yksinäisyyttä tuntevaa naishenkilöä, joka oli itse ottanut yhteyttä diakoniatyöntekijään. Hän oli jäänyt leskeksi ja aikuiset lapset asuivat kauempana eivätkä pystyneet auttamaan häntä muuta kuin kauppasioissa. Hänen toiveensa oli päästä ulkoilemaan kerran viikossa, koska hän oli liikuntarajoitteinen eikä pystynyt ulkoilemaan edes oman kotinsa pihalla. Sovittujen tapaamiskertojen aikana satoi vettä emmekä päässeet ulos, mutta keskustelimme ja vietimme aikaa hänen kodissaan. Asiakkaan luvalla olin yhteydessä kaupungin Aino-neuvontaan ja pyysin hänelle palveluntarpeenarviointia, sillä mielestäni hänellä oli selkeä kotihoidon tarve lääkityksen ja muiden asioiden hoitumisen vuoksi. Itselleni jäi huoli hänen pärjäämisestään ja yksinäisyyden

tunteesta, mutta myös selkeästi alkavasta muistisairaudesta. Toimintapäivälle osallistujista löytyi hänelle ystävä, jonka kanssa hän saa ulkoilla ja vaihtaa ajatuksia.

5.3 Vapaaehtoisten kutsumisen suunnitteluprosessi

Opinnäytetyön ja toimintapäivän nimeksi valikoitui ”*Lämpöä Lähimmäiselle, Ystäväksi Kotiin*”. Näin jo nimen perusteella käy ilmi vapaaehtoisten tehtäväkuva eli ystäväksi kutsumisesta seurakuntalaisten koteihin. Ensimmäisen ilmoituksen suunnittelu alkoi syyskuussa 2019 ja se julkaistiin Rauhantervehdys-lehdessä 10.10.2019.

Ilmoitukset (LIITE 3) julkaistiin Rauhantervehdys-lehdessä 10.10.2019 sekä 17.10.2019, ja niissä kutsuttiin vapaaehtoisia ystäviksi kotiin sekä pyydettiin heitä ilmoittautumaan diakoniatyöntekijälle viimeistään maanantaina 21.10.2019. Ilmoittautumiset pyydettiin diakoniatyöntekijälle, koska vapaaehtoiset toimisivat jatkossa hänen työalueellaan ja tekisivät yhteistyötä hänen kanssaan. Sama ilmoitus löytyi myös Oulun seurakuntayhtymän sisäisiltä verkkosivuilta ja näin saatiin tieto sekä puheeksi ottamisen mahdollisuus mahdollisimman monelle seurakuntayhtymän työntekijälle.

Ensimmäisen Rauhantervehdyksen lehti-ilmoituksen jälkeen diakoniatyöntekijään otti yhteyttä Rauhantervehdys-lehden toimittaja, joka halusi tietää aiheesta enemmän ja tehdä lehtijutun. Tämän ensimmäisen yhteydenoton eli puhelinyhteyden aikana tehtiin aiheesta lyhyt puhelinhaastattelu, josta toimittaja kirjoitti lehtijutun Rauhantervehdys-lehteen ja se julkaistiin 17.10.2019 (LIITE 4) ilmestyneessä lehdessä.

Rauhantervehdyksen ensimmäisen ilmoituksen jälkeen diakoniatyöntekijään otti yhteyttä myös sanomalehti Kalevan toimittaja, joka halusi tehdä aiheesta lehtijutun, ja sitä varten varattiin haastattelu-aika torstaille 17.10.2019 Oulun seurakuntayhtymän kirkon tiloihin. Lehtijutun tarkoitus oli olla maanantaina 21.10.2019 ilmestyvässä Kalevassa yhteisöt-palstalla ja tämä olisikin mahdollistanut

laajemman levikin myös sellaisiin koteihin, joihin ei jaeta Rauhantervehdys-lehteä mainoskiellon vuoksi. Kuvallinen iso lehtijuttu kiinnittää myös todennäköisesti enemmän huomiota kuin Rauhantervehdyksessä oleva pienempi ilmoitus. Sanomalehti Kalevan palstalle oli jo sovittuna toisen yhteisön juttu, joten opinnäytetyötäni koskeva lehtijuttu oli Kalevan yhteisöt-palstalla toimintapäivän jälkeisenä maanantaina 27.10.2019 (LIITE 5).

Rauhantervehdysten ilmoitusten ja lehtijutun jälkeen viimeiseen ilmoittautumispäivään mennessä toimintapäivälle ilmoittautui yhteensä yhdeksän ihmistä, joista kuusi uutta vapaaehtoista ja kolme jo vapaaehtoisena toimineita. Jo toiminnassa mukana olleet kiinnostuivat koulutusmahdollisuudesta, vaikka heillä olikin kokemusta seurakunnan kotikäyntityöstä.

Sanomalehti Kalevan lehtijutun oli tarkoitus olla lehdessä ennen toimintapäivälle ilmoittautumisen loppumista, mutta se ei toteutunut. Kalevan lehtijutun jälkeen yksi uusi vapaaehtoinen, joka ei ollut huomannut ilmoituksia eikä Rauhantervehdyksen lehtijuttua, soitti diakoniatyöntekijälle ja esitti halukkuutensa aloittaa vapaaehtoisena ystävänä. Tapasimme vapaaehtoisen diakoniatyöntekijän kanssa, kävimme toimintapäivän koulutusmateriaalin läpi ja hän allekirjoitti Suomen evankelisluterilaisen kirkon salassapitositoumuksen luottamushenkilöille ja vapaaehtoisille -lomakkeen sekä sai samalla diakoniatyöntekijän yhteystiedot itselleen.

5.4 Toimintapäivän aineiston sisällön ja ajankohdan valinta

Ilmoitusten ja lehtijuttujen työstämisen kanssa samaan aikaan oli käynnissä toimintapäivän ohjelman suunnittelu, jonka apuna ja suuntaa antavana pohjana käytettiin Kirkkohallituksen (2010) ”*Diakoninen kotikäyntityö – tukea ja rohkaisua vanhusten parissa tehtävään kotikäyntityöhön*” -opasta ja diakoniatyöntekijän kanssa käytyjä keskusteluita liittyen asiakkailta tulleisiin tarpeisiin. Kirkkohallituksen opas valittiin koulutusmateriaalin pohjaksi, koska se oli laadittu juuri diakonisen kotikäyntityön tueksi ja sieltä löytyivät myös vanhusten kotikäyntityön eettiset periaatteet.

Oppaaseen pohjautuen toimintapäivän kouluttamisessa käytettyä materiaalia haettiin myös muista lähteistä. Vapaaehtoisten tehtäväkuvan pohjana käytettiin myös asiakkailta tulleita toiveita, mitä he olivat esittäneet diakoniatyöntekijälle. Toimintapäivän teoriaosuudessa näkyi myös Suomen evankelisluterilaisten kirkon vapaaehtoistyön painotukset. Yksinäisyys, osallisuus ja yhteisöllisyys yksinäisyyden lievittämiseksi olivat myös keskeisiä aiheita toimintapäivän aikana.

Toimintapäivän ajankohdan valintaan vaikuttivat diakoniatyöntekijän aikataulu, testamenttirahoilla käynnistyvä vuoden mittainen kotikäyntityöhön painottuva projekti ja jo olemassa oleva tarve vapaaehtoisten rekrytointiin, joten toimintapäivä toteutettiin lyhyellä aikataululla aiheen löytymisestä.

5.5 Toimintapäivän toteutus ja koulutusmalli

Toimintapäivä toteutettiin 26.10.2019 klo 12.00–16.00 Oulun seurakuntayhtymän tiloissa. Yhdeksästä ilmoittautuneista paikalle saapui seitsemän. Kaikki toimintapäivälle osallistujat olivat naisia. Kaikkien osallistujien perhesuhteet eivät tulleet esille, mutta kaikki eivät kuitenkaan olleet yksinasujia. Osa heistä oli paikkakunnalle paluumuuttajia, osa toiselta paikkakunnalta muuttaneita uusia oululaisia ja osa alueella pitkään asuneita henkilöitä. Heitä yhdisti halu auttaa toisia ihmisiä eli lähimmäisenrakkaus. Kaksi heistä oli työelämässä ja muut työelämän ulkopuolella. Kahdella heistä oli hoitoalan koulutusta, mutta muilla vapaaehtoisilla ei ollut alalle viittaavaa koulutusta. Alueen diakoniatyöntekijä osallistui toimintapäivään, jossa vapaaehtoiset saivat hänen yhteystietonsa ja ohjeistuksen jatkoa varten. Kotikäyntipaikat tulevat diakoniatyöntekijän kautta ja hän on mukana kotikäyntityön aloituskäynnillä.

Toimintapäivä koulutusmalli (LIITE 6) muokkautui valikoiduista aiheista ja kaikille oli valittu tietty aika niiden läpikäymiseen, mikä helpotti päivän aikataulutusta ja mahdollisuutta jatkossakin käyttää samaa mallia seurakunnan vapaaehtoisten kouluttamisessa. Koska kyseessä on seurakunnan diakoniseen kotikäyntityöhön liittyvä koulutusmalli, niin malli sisältää hartauksia, virsiä ja rukouksia. Lisäksi malli sisältää vapaaehtoisia voimaannuttavia tekijöitä, kuten mielikuvitusmatka

toimintapäivän lopuksi ja yhteisiä kahvihetkiä. Kahvihetkien aikana oli mahdollisuus vapaaseen keskusteluun ja tutustumiseen toisiin vapaaehtoiisiin, mikä mahdollistaa osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksen. Teoriaosuuden lopuksi oli varattuna myös keskusteluaikaa muille mieleen tuleville asioille.

Koulutusmallin (LIITE 6) mukaan toimintapäivä aloitettiin tervetuloivotuksella, esittelyillä, kirkkovuoden mukaisella Rakkauden kaksoiskäskyllä, hartaudella rukouksineen ja virrellä 499, minkä jälkeen oli vapaata keskustelua kahvitellessa ja ennen teoriaosuutta oli Hehku-tunnepalikoilla myönteisen mielialan ”*Lahjoita tunne*” -tehtävä, jossa jokainen sai valita palikoista tunteen, minkä haluaisi lahjoittaa tulevalle ystävälleen. Teoriaosuus alustuksineen koostui seuraavista aiheista; vapaaehtoisuus diakoniatyössä, yhteisöllisyys ja yhteys seurakuntaan, yksinäisyys, kristillinen ihmiskäsitys, kotikäyntien eettiset periaatteet ja vapaaehtoisen tehtäväkuva, vertaistuki ja työnohjaus, salassapito ja vaitiolovelvollisuus sekä yhteisistä aiheisiin liittyvistä keskusteluista. Vertaistuen ja työnohjaus -osuu- den aikana vapaaehtoisille kerrottiin heille jatkossa järjestettävästä työnohjausk- sesta ja vertaistapaamisista vapaaehtoisten kotikäyntityötä tekevien kesken.

Toimintapäivän lopuksi vapaaehtoiset allekirjoittivat Suomen evankelisluterilai- sen kirkon Salassapitositoumuksen luottamushenkilöille ja vapaaehtoisille -lo- makkeen (LIITE 2), minkä jälkeen oli lyhyt yhteenveto päivän aiheista, loppuren- toutus mielikuviutusmatkan avulla sekä loppuhartaus rukouspallojen avulla ja yh- teisellä Isä Meidän -rukouksella. Myöhemmin, kotikäyntityön aloittamisen yhtey- dessä, vapaaehtoiset allekirjoittavat Oulun evankelisluterilaisen seurakuntien ”*Sopimus vapaaehtoistyön tekemisestä*” -lomakkeen (LIITE 1).

6 TOIMINTAPÄIVÄN YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Toimintapäivään osallistui seitsemän vapaaehtoista, ja heitä yhdisti lähimmäisenrakkaus toisia ihmisiä kohtaan. Vapaaehtoiset osallistuivat toimintapäivään aktiivisesti keskustellen. Yhtä vapaaehtoiseksi toimintapäivälle osallistujaa jäi mietittävään hengellisyyden osuus seurakunnan vapaaehtoisena toimimisessa, ja jääkin nähtäväksi jatkaako hän vapaaehtoistyössä. Keskustelimme hänen kanssaan asiasta ja kannustimme häntä vapaaehtoistoimintaan, sillä kaikki ystävää tarvitsevat ja toivovat eivät välttämättä halua tai tarvitse kosketusta seurakuntaan, vaan heidän tarpeensa on saada ystävä ja/tai rinnalla kulkija, jonka kanssa keskustella, ulkoilla tai käydä vaikka kahvilassa. Monille iäkkäille ihmisille seurakunta on turvallinen paikka, mistä voi pyytää apua, vaikeivat itse olekaan aktiivisia seurakunnan toimintaan osallistujia.

Toimintapäivän lopuksi keskustelin jo kotikäyntityötä tehneiden vapaaehtoisten kanssa ja pyysin palautetta koulutusmateriaalin aiheista. Sain heiltä positiivista palautetta aihevalinnoista ja heidän mielestään toimintapäivälle valitut aiheet olivat hyvin keskeisiä antamaan tukea uusille vapaaehtoisille.

Useammalle vapaaehtoiselle oli jo valmiina ikäihminen alueelta, missä he aloittaisivat vapaaehtoisena ystävänä, mutta toimintapäivän aikana ei vielä sovittu asiakaskäyntejä, vaan sopimuksen mukaan vapaaehtoisein otettaisiin myöhemmin yhteyttä. Näin koulutustapahtuma oli varattu koulutusmateriaalin läpikäymiseen ja yhteiseen keskusteluun. Tehtäväkuvasta keskusteltaessa esille nousi ikäihmisten mahdollinen rahan tai mukaan palkkion tarjoaminen ja/tai rahan nostaminen automaatilta, mihin kaikki suhtautuivat varauksella ja olivat sitä mieltä, ettei rahan vastaanottaminen tai nostoautomaatilla rahan nostaminen tuntunut heistä hyvältä toimintatavalta. Keskustelun aikana nousi esille vapaaehtoisten pyyteetön halu auttaa lähimmäisiä.

Jatkossa toteutetaan säännölliset tapaamiset, jossa vapaaehtoiset saavat vertaistukea toisiltaan ja voivat jakaa kokemuksiaan. Tapaamisiin osallistuu toimintapäivälle osallistunut diakoniatyöntekijä, mutta jatkossa vetovastuu siirtyy

mahdollisesti tulevalle projektityöntekijälle. Tarkoitukseni oli osallistua tapaa-
misiin tai ainakin ensimmäiseen tapaamiseen saadakseni palautetta toimintapäi-
vän järjestämisestä ja teoriasta, mutta vallitsevan maailmantilanteen, eli Covid19
-viruksen, vuoksi kevään 2020 aikana yhteistapaamisia ei järjestetty ollenkaan.
Olisin halunnut palautetta ammatillisen kasvun näkökannalta.

Erilaisten tutkimustulosten perusteella suomalaisten, ja muidenkin kansalaisten,
yksinäisyyden kokemus on yleistä ja sen vähentämiseksi on hyvä luoda erilaisia
toimintatapoja. Yksi niistä on vapaaehtoisten kutsuminen ja rekrytointi erilaisilla
menetelmillä motivoiden heitä olemaan lähimmäisenä toisilleen. Vapaaehtoistyö
ei ole yksipuolista lähimmäisenrakkauden antamista, vaan se myös tuottaa mie-
lihyvää ja hyvinvointia vapaaehtoistoimijalle sekä antaa osallisuuden ja yhteisöl-
lisyyden kokemuksen. Näiden hyvinvointiin positiivisesti vaikuttavien asioiden
painottaminen jo kutsumisen yhteydessä saattaisi motivoida yksinäisyyttä tunte-
via ihmisiä osallistumaan vapaaehtoistoimintaan nykyistä enemmän.

Ihmisillä on nykypäivänä halua auttaa toisia ihmisiä, ja lähimmäisenrakkauden
toteuttamista Jeesuksen esimerkin mukaisesti voidaan toteuttaa kutsumalla seu-
rakuntalaisia vapaaehtoistoimintaan mukaan. Lähimmäisenrakkauden osoittami-
sen ja antamisen ei tarvitse olla aktiivisen seurakuntalaisen tehtävänä, vaan kut-
sujen laajentaminen koko seurakunnan ja yhteiskunnan jäsenille kannattanee.
Vapaaehtoisten kutsuminen heidän omalla maallaan, esimerkiksi kouluissa ja
kauppakeskuksissa, saattaa saada enemmän vapaaehtoisia toimintaan mukaan
kuin vain lehti-ilmoituksilla kutsumalla. Myös sosiaalisen median käyttäminen kut-
sumisen välineenä kannattaa.

7 POHDINTA

7.1 Eettisyys

Opinnäytetyötä tehdessä toimittiin Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n eettisten suositusten (2019, s. 8–9) mukaan huolellisesti, avoimesti ja tarkasti kunnioittaen sekä arvostaen muiden tutkijoiden tekemiä tieteellisiä tutkimuksia työskennellen tiedon hankinnassa suunnitelmallisesti. Viittaukset muiden tutkimuksiin tehtiin asianmukaisesti hyviin tieteellisiin käytäntöihin perustuen. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistuksen (2012, s. 6) mukaan tässä opinnäytetyössä tutkimusluvalle ei ollut tarvetta toiminnallisen kehittämistehtävän vuoksi. Lähdemerkinnät merkittiin teoriaosuuteen Diakonia-ammattikorkeakoulun ohjeistuksen mukaisesti ja lähdeluettelo noudattaa samaa ohjeistusta. Opinnäytetyöskentelyprosessin aikana noudatettiin ammattiin sekä tieteeseen perustuvia eettisiä ohjeistuksia, ja työskenneltiin suunnitelmien mukaisesti raportin valmistumiseen saakka.

Opinnäytetyön prosessissa noudatettiin ETENEn laatimia suosituksia sosiaali- ja terveysalalle (ETENE-julkaisuja 32, 2011), joissa ystävän löytymisen tavoitteena on ollut ikäihmisten ihmisarvojen ja perusoikeuksien kunnioittaminen, vuorovaikutussuhteiden lisääminen ja ikäihmisten edun toteutuminen. Osana sitä kuului vapaaehtosiin liittyvä suositus osaamisen ylläpitämiseksi ja riittävien voimavarojen takaamiseksi. (ETENE-julkaisuja 32, 2011, s. 5–8.) Eettistä pohdintaa herättävät myös vanhushuollon muutokset ”*kotona niin pitkään kuin mahdollista*” -kysymyksen edessä. Kenellä on oikeus päättää toisen puolesta asioita, esimerkiksi milloin kotona asuminen ei enää ole mahdollista tai milloin itsemääräämisoikeus lakkaa! Miten käy, jos ihmisillä ei ole ketään omaisia lähellä eikä rahaa ostaa itselleen tarvitsemiaan palveluita, esimerkiksi ulkoiluystävää, joka ei kuulu yhteiskunnan järjestämiin palveluihin? (ETENE-julkaisuja 44, 2014, s. 34–37.) Kuten myös sosiaali- ja terveysalalla, niin kirkon työntekijöillä on tavoitteena lisätä ihmisten hyvinvointia. Koska julkinen sektori ei pysty tällä hetkellä tarjoamaan ikäihmisille kokonaisvaltaista kohtaamista, kirkon toiminta tulee siinä apuun tarjojen ystävää kotiin ikäihmisille.

Sairaanhoitajan eettisistä ohjeista opinnäytetyössäni korostuvat muun muassa seuraavat asiat: terveyden edistäminen ja ylläpitäminen, elämänlaadun parantaminen, arvokas kohtaaminen yksilöllisenä arvoineen, vakaumuksineen ja tapoineen, lähimmäisenä kohtelevinen, avoin vuorovaikutus sekä yksilöllinen ja tasa-
puolinen kohtelu (Suomen sairaanhoitajaliitto ry, 1996). Diakoniatyöntekijöiden eettisten periaatteiden esiintyvyys tuli esille toimintapäivän teoriaosuudessa ja sieltä nouseekin esille erityisesti ilon ja toivon tuomisen ikäihmisille, yhteisöllisyys ja pyyteettömyys (Diakoniatyöntekijöiden liitto ry & Diak, 2016). Sairaanhoitajaliiton ja diakoniatyöntekijöiden eettisiä ohjeita voidaan hyvin soveltaa seurakunnan vapaaehtoisten kouluttamisessa heidän tehdessä ihmisläheistä vapaaehtoistyötä.

7.2 Luotettavuus

Opinnäytetyön tiedonhankinnassa käytettiin Diakonia-ammattikorkeakoulun suosittelemia eettisesti luotettavia ja kestäviä, sosiaali-, terveys- ja kirkonalan tiedonhankintakanavia. Pyrittiin löytämään mahdollisimman luotettavaa sekä ajantasaisia kotimaista ja ulkomaista tutkimustietoa. Sen lisäksi käytettiin suomalaista lainsäädäntöä, painettua kirjallisuutta, kirkon verkkomateriaalia ja ammattiliittojen materiaalia. Opinnäytetyön luotettavuuden näkökannalta onnistuttiin löytämään luotettavia sekä ajantasaisia lähteitä.

Opinnäytetyön vapaaehtoisten kutsumista, rekrytoimista ja kouluttamista koskevan sopimus allekirjoitettiin Oulun seurakuntayhtymän yhden seurakunnan kirkkoherran kanssa ja Diakin kehittämishankkeen suunnitelma sekä sitoumus -lomake diakoniatyöntekijän eli työelämän edustajan kanssa. Sopimukset allekirjoitettiin kolmena kappaleena. Näitä sopimuksia noudatettiin opinnäytetyöskentelemissä ja valmis opinnäytetyö tullaan toimittamaan Oulun seurakuntayhtymään. Lakiin yksityisyyden suojasta työelämässä (759/2004) liittyen opinnäytetyön liitteeksi ei ole liitetty sopimuksia, joissa näkyisi asianosaisten eli työntekijöiden yhteystietoja (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvos Arena ry, 2019, s. 6, s. 13).

Toimintapäivään kutsutut ja siihen osallistuneet vapaaehtoiset ilmoittautuivat suoraan diakoniatyöntekijälle, eikä opinnäytetyön raportissa ole tarvetta käyttää kenenkään vapaaehtoisen nimeä. Toimintapäivän aikana ei valokuvattu, joten kuvauslupaa ei tarvinnut hankkia eikä huomioida tekijänoikeuslakia. Sopimukset vapaaehtoistyön tekemisestä sekä salassapitosopimus luottamushenkilöille ja vapaaehtoisille -lomakkeet jäävät Oulun seurakuntayhtymän yhden seurakunnan säilytettäväksi, eikä opinnäytetyöntekijällä ollut tarvetta tietää vapaaehtoisten henkilötietoja.

Ammatillinen tavoite tutkimustiedon hakuprosessissa liittyi laaja-alaiseen, monipuoliseen ja ajantasaisen tiedon löytymiseen. Hakuprosessin aikana löytyi mielenkiintoisia sekä hyödyllisiä tutkimuksia. Ammatillisuus kehittyi tiedon hakemisessa ja opinnäytetyö sisältää laaja-alaisesti ajantasaista tutkimustietoa, johon voi pohjata opinnäytetyön tarkoituksenmukaisuuden ja tarpeellisuuden. Oikeiden hakusanojen löytäminen, tiedon hankkiminen ja sen luotettavuuden arviointi oli ajoittain vaikeaa; varsinkin kun tutkimustietoa opinnäytetyön aiheesta löytyi paljon. Opinnäytetyön keskeiset käsitteet liittyvät moniin tutkimuksiin ja ajoittain tiedon rajaaminen olikin vaikeaa. Opinnäytetyöhön haluttiin laaja-alainen sekä monipuolinen näkemys aiheeseen liittyvistä asioista ja monet tutkimukset linkittyivät useisiin opinnäytetyön keskeisiin käsitteisiin. Opinnäytetyöhön valittujen tutkimusten perusteella vapaaehtoisten rekrytointi kotikäyntityöhön katsotaan tarpeelliseksi, ja opinnäytetyötä voidaan pitää sen vuoksi luotettavana.

7.3 Pohdinta

Lähimmäisenrakkautta voidaan mielestäni kuvata mitä parhaimmin Luukkaan evankeliumissa olevalla sanomalla: ”*Niin kuin te tahdotte ihmisten tekevän teille, niin tehkää te heille*” (Luuk. 6.31). Näin voimme kohdella toista ihmistä lähimmäisenä sekä arvokkaana yksilönä, ja samalla auttaen vähentämään hänen yksinäisyyden tunnettaan. Antamalla lähimmäisenrakkaudella on hyvinvointia lisäävä vaikutus niin lähimmäisenrakkauden kohteelle kuin meille itsellemmekin sen antajina.

Ikäihmisten yksinäisyyden kokemukset liittyvät usein elämässä ja yhteiskunnassa tapahtuviin muutoksiin, esimerkiksi leskeksi jäämiseen, muuttamiseen pois omasta kodista sairauksien pahenemisen vuoksi tai omaisten muuttamiseen toiselle paikkakunnalle. Hyvinvointiyhteiskuntamme ei pysty tarjoamaan apua yksinäisyyteen, vaan siirtää vastuuta yksinäisille ikäihmisille itselleen, heidän omaisilleen ja kolmannen sektorin edustajille. Yhteiskunnan tavoitteena on kuitenkin, että mahdollisimman moni ikäihminen pystyy asumaan omassa kodissaan mahdollisimman pitkään. (ETENE-julkaisuja 44, 2014.)

Kirkko on toiminut lähimmäisenrakkauden lähettiläänä vuosituhansia Jeesuksen opetusten mukaisesti. Tämän vuoksi katson kirkolla olevan ainutlaatuinen taito ja tahtotila vastata yhteiskunnassamme vallitsevaan yksinäisyyden tunteeseen, juuri sen lähimmäisenrakkauden ja toivon antamisen taitojen vuoksi. Vastuuta ei kuitenkaan voida kokonaan siirtää pois yhteiskunnalta, vaikka toive olisikin siihen suuntaan, mutta kirkko voisi hyvin pitkän ja ainutlaatuisen kokemuksensa vuoksi toimia vapaaehtoisten lähimmäisenrakkauden kouluttajana.

Vapaaehtoisten kutsuminen ja toimintapäivän järjestäminen onnistui kokonaisuudessaan hyvin huolimatta tiukasta aikataulusta. Tärkein onnistuminen opinnäytetyön kannalta oli ystävien eli rinnalla kulkijoiden löytyminen ikäihmisille, mikä mahdollistaa ikäihmisille heidän toivomiensa asioiden tekemisen. Tavoite yksinäisyyden tunteen vähentymiseksi ja hyvinvoinnin lisäämiseksi toteutui uusien ystävien avulla. Tärkeää oli myös pystyä tarjoamaan uusille vapaaehtoisille ystävä heidän omien aikataulujensa mukaisesti. Toimintapäivän ohjelmasta syntyi koulutusmalli (LIITE 6), mitä voi jatkossakin käyttää vapaaehtoisten koulutuspäivän pohjana sen sisällön vuoksi.

Hoitotyön näkökannalta vapaaehtoisten käyttäminen vertaistukena näyttäytyi tutkimuksissa tärkeänä asiana, koska Karhe (2017) tutkimuksen mukaan potilailla oli hoitoyksinäisyyden kokemus eli he ovat jääneet ilman dialogista kohtaamista ja tämä pitkittää sairauksista toipumista ja on näin kansanterveydellinen riski. Myös pitkäaikaisessa sairaalahoidossa (Simonen, 2012) ja kotihoidossa (Eloranta, 2012; Huotari, 2019) olevilla ihmisillä oli yksinäisyyden kokemuksia. Hoitopaikat voisivat hyvinkin kutsua ja rekrytoida vapaaehtoisia toimimaan

ammattilaisten rinnalle antamaan omaa aikaansa ja osaamistaan lievittääkseen yksinäisyyden tunnetta. Näin voisivat toimia sekä julkisen että yksityisen puolen palveluntuottajat. Vertaistuellahan on pitkät perinteet, esimerkiksi päihdeongelmaisten AA-ryhmät, joista siellä kävijät kertovat hyötyvänsä yhteisen ymmärryksen vuoksi. Vapaaehtoiset eivät korvaa ammattilaisia, mutta olisivat hyvä lisä ammattilaisten rinnalle potilaiden tukemisessa. Hoitotyön ammattilaisten olisikin kiinnitettävä enemmän huomiota yhteiskunnassamme vallitsevaan yksinäisyyden tunteeseen ja oltava rohkeampia ottamaan yhteyttä esimerkiksi seurakuntaan tai muuhun kolmannen sektorin toimijaan. Hoitajat voisivat myös ehdottaa yksinäisyyttä tuntevalle toimintaan mukaan lähtemistä. Erityisesti pitkäaikaisasumisen henkilökunnan tulisi olla tietoisia ja kiinnostuneita näistä toimijoista. Vaatii rohkeutta käynnistää uusia toimintamuotoja kuin mihin hoitotyön ammattilaisten keskuudessa on totuttu.

Minua jäi mietityttämään miten olisi käynyt, mikäli sanomalehti Kalevan lehtijuttu olisi ollut lehdessä ennen toimintapäivää, olisinko mahdollisesti saanut kutsuttua enemmän vapaaehtoisia toimintaan mukaan. Mietin myös, miten kutsuilla tavoitaisi miespuolisia vapaaehtoisia ja ovatko he kiinnostuneita erilaisesta vapaaehtoistoiminnasta, koska yhtään miestä ei ilmoittautunut vapaaehtoiseksi kotikäyntiöön. Median, ja varsinkin sosiaalisen median, käyttäminen laajentaisi mahdollisuuksia tavoittaa enemmän nuoria, ja muitakin vapaaehtoisia, toimintaan mukaan.

Myös kirkon erilaisiin toimintoihin osallistuu monenlaisia ihmisiä, mutta onko heidän potentiaaliaan vapaaehtoistoimintaan osallistumiseen kenelläkään ollut mahdollisuutta kartoittaa? Esimerkiksi diakonian aamupalat, juttutuvat, miestenpiiri ja monet muut. Niihin osallistujat ovat jo valmiiksi kiinnostuneita seurakunnan toiminnasta ja mahdollisesti voisivat kiinnostua vapaaehtoistoiminnasta. Voisiko näistä toiminnoista löytyä uusia vapaaehtoisia toimimaan palkattujen työntekijöiden rinnalle? Mikä potentiaali heistä voisikaan löytyä! Olisiko tähän mahdollista palkata projektityöntekijä tai voisiko tämä olla jonkun opiskelijan opinnäytetyön aiheena? Tässä olisi mahdollisuus kokonaisvaltaiseen kohtaamiseen ja hyvin todennäköisesti ihmisten hyvinvoinnin lisäämiseen.

Vapaaehtoisuus ja yksinäisyyden kokemus ovat minua kiinnostavia asioita. Yksinäisyys on näyttäytynyt työurani aikana erityisesti mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden, mutta myös ikäihmisten, arjessa, missä usein heidän ainoat sosiaaliset kontaktit ovat hoitavan ja kuntouttavan tahon ihmisiin. Erityisesti tämä näyttäytyy pitkäaikaissairaiden keskuudessa omaisten puuttuessa, ja hyvin monet heistä asuvat yksin joko omassa asunnossaan tai palveluasumisessa. Yhteisasuminen ei kuitenkaan takaa yhteisöllisyyden tunnetta, vaikka siinä voisikin korostua osallisuuden, yhteisöllisyyden ja vertaistuen merkitys. Minusta tämä vaatii henkilökunnan, eli kohtaamisen ammattilaisten, työpanosta.

Ammatillinen kasvuprosessini liittyy kiinteästi opinnäytetyöprosessiin tiedon hankkimiseen, diakoniatyöntekijän ja kirkon toimintatapojen perehtymiseen sekä vapaaehtoistyön kutsumisen, rekrytoinnin ja toimintapäivän järjestämiseen. Kokonaisvaltaisen kohtaamisen taitojen ja ammattietiikan korostuminen olivat keskeisessä asemassa opinnäytetyöprosessissani. Päivittäin mieleeni nousi lähimmäisenrakkauden merkitys ja kiitollisuus ihmisten välittämisen taidoista, mutta erityisesti tunne olemisesta ”oikealla työpolulla” vahvistui - eli halu tehdä töitä ihmisten kokonaisvaltaisen kohtaamisen ammattilaisena. En halua työskennellä vain toimenpiteen suorittajana. Haluan antaa aikaani ja osaamistani asiakkaileni lähimmäisenrakkauden muodossa.

Tällä hetkellä, helmikuussa 2021, elämme varsin poikkeuksellista aikaa ympäri maailman, Covid19-viruksen vaikutuksen alaisena. Suomalaiset ovat saaneet liikkua ja tehdä asioita vapaasti, mutta nyt rajoitusten myötä elämämme on kaventunut entistä enemmän oman kodin seinien sisälle. Todennäköisesti ihmiset, joiden elämä on ennenkin rajoittunut pääasiassa omaan kotiin, tuntevat elämänsä enemmän rajoittuneeksi ja mahdollisesti yksinäisyyden tunne lisääntyy. Vaikka me suomalaiset emme olekaan yltiösosiaalisia ihmisiä, niin vallitsevan maailmantilanteen vuoksi maassamme on enemmän niitä ihmisiä, joiden elämään ei kuulu ketään läheistä ja he jäävät ilman lähimmäisenrakkautta. Voisivatko Covid19-viruksen aiheuttamat rajoitukset tuottaa meissä kiinnostuksen naapuria kohtaan? Voisimmeko käydä kysymässä mitä hänelle tai heille kuuluu ja onko heillä avun tarvetta? Voisiko olla mahdollista, että lähimmäisenrakkaus nostaa päätään elämämme yhteisessä kriisissä? Hyvinvointivaltion tehtävänä on

huolehtia kaikkien asukkaidensa hyvinvoinnista. Tähän eivät kuitenkaan yhteiskunnan voimavarat riitä, vaan tarvitaan yksilöllistä ja yhteisöllistä toimintaa muiden kanssaeläjien taholta. Yhdessä ja yksin voimme auttaa yksinäistä naapuria kokemaan itsensä arvokkaaksi läpi elämän.

Opinnäytetyöni on hyvä päättää Kirkkojärjestyksen diakonian määritelmään, jonka pohjalta voimme kaikki toteuttaa lähimmäisrakkautta:

Seurakunnan ja sen jäsenten tulee harjoittaa diakoniaa, jonka tarkoituksena on kristilliseen rakkauteen perustuva avun antaminen erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta (KJ 4:3).

LÄHTEET

- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. (2019). *Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset*. Saatavilla 17.10.2020 <http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTI-KORKEAKOULU-JEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTI-SET%20SUOSITUKSET%202020.pdf? t=1578480382>
- Diakoniatyöntekijöiden liitto ja Diak. (2016). *Diakoniatyöntekijöiden eettiset ohjeet*. Saatavilla 1.10.2020 https://www.dtl.fi/media/dtl_eettisetohjeet_2016.pdf
- Charles, V., & Wolfer, T. (2018). *Loneliness and congregational social work*. Saatavilla 14.5.2020 <https://search-proquest.com.anna.diak.fi/docview/2021964263/38C0BADCFEF74275PQ/20?accountid=27043>
- Eloranta, S., Arve, S., Viitanen, M., Isoaho, H., & Routasalo, P. (2012). Ikäihmistien psyykinen hyvinvointi ja psykososiaalisen tuen toteutuminen kotihoidossa. *Hoitotiede* 2012 (1), 14-26.
- ETENE-julkaisuja 44. (2014). *Etiikkaa elämämme porteilla – periaatteita, kannottoja ja näkemyksiä*. Saatavilla 22.10.2020 <https://etene.fi/documents/1429646/1555962/ETENE-julkaisuja+44+Etiikka+el%C3%A4m%C3%A4mme+porteilla+-+periaatteita%2C+kannottoja+ja+n%C3%A4kemyksi%C3%A4.pdf/05ffc553-93d2-4474-99d9-4078b1d6bc1a/ETENE-julkaisuja+44+Etiikka+el%C3%A4m%C3%A4mme+porteilla+-+periaatteita%2C+kannottoja+ja+n%C3%A4kemyksi%C3%A4.pdf>
- ETENE-julkaisuja 32. (2011). *Sosiaali- ja terveysalan eettinen perusta*. Saatavilla 22.10.2020 <https://etene.fi/documents/1429646/1559058/ETENE-julkaisuja+32+Sosiaali+ja+terveysalan+eettinen+perusta.pdf/13c517e8-6644-4fa5-8c5f-193cfdce9841/ETENE-julkaisuja+32+Sosiaali+ja+terveysalan+eettinen+perusta.pdf>

- Gothóni, R., Helosvuori, R., Kuusimäki, K., & Puuska, K. (2012). *Kantakaa tois-
tenne kuormia. Diakoniatyön perusteet ja käytäntö*. Helsinki: Kirja-
paja.
- Gothóni, R., & Jantunen, E. (2010). *Käsitteitä ja käsityksiä diakoniatyöstä ja dia-
konisesta työstä*. (Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. A tutki-
muksia 25). Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavilla 13.9.2019
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-089-5>
- Hansen, T., Aartsen, M., Slagsvold, B., & Deindl, C. (2018). *Dynamics of Volun-
teering and Life Satisfaction in Midlife and Old Age: Findings from
12 European Countries*. [Norwegian Social Research-Oslo Metro-
politan University, Institute of Sociology-Germany]. Saatavilla
23.10.2020 [https://search-proquest-
com.anna.diak.fi/docview/2056383955/fulltextPDF/2E85737F70334
EACPQ/1?accountid=27043](https://search-proquest-
com.anna.diak.fi/docview/2056383955/fulltextPDF/2E85737F70334
EACPQ/1?accountid=27043)
- Heiskanen, T. (2011). 150 puhelinnumeroa, mutta ei ketään, kenelle soittaa. Te-
oksessa T. Heiskanen & L. Saaristo (toim.). *Kaiken keskellä yksin.
Yksinäisyyden syyt, seuraukset ja hallintakeinot*. (s. 77–80, s. 83, s.
92). PS-kustannus.
- Helin, M., Hiilamo, H., & Jokela, U. (2010). *Diakoniatyö: Asiakkaan palveluk-
sessä*. Edita.
- Huotari, S. (2019). *Kainuulaisten ikääntyneiden kuvaus hyvinvointia edistävästä
kotikäynneistä*. [ProGradu-tutkielma, Itä-Suomen yliopisto].
<http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20191307>
- Isomäki, P., Lehmusmies, J., Salojärvi, P., & Wallenius, V. (2018). *Diako-
niabarometria 2018, Yksinäisyyden monet kasvot. Prosessikuvaus
kyselytutkimuksen vaiheista*. [Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikor-
keakoulu]. https://www.dtl.fi/media/diakoniabarometri_2018.pdf
- Jokainen on osallinen – kirkon vapaaehtoistoiminta*. (2015). Työryhmän muistio.
Saatavilla 2.10.2019 [https://evl.fi/docu-
ments/1327140/45404259/kirkon+vapaaehtoistoiminnan+linjauk-
set.pdf/94d9d369-8825-9b59-5925-
b79c763662eb?t=1544703371000](https://evl.fi/docu-
ments/1327140/45404259/kirkon+vapaaehtoistoiminnan+linjauk-
set.pdf/94d9d369-8825-9b59-5925-
b79c763662eb?t=1544703371000)

- Kaila, K. (2014). *Onnistunut vapaaehtoistoiminta. Opas toiminnan kehittäjälle*. Saatavilla 17.10.2020 https://www.kierratyskeskus.fi/files/8928/Onnistunut_vapaaehtoistoiminta_opas_VETY_0514web.pdf
- Karhe, L. (2017). *Potilaan hoitoyksinäisyys. Käsitteellinen malli potilaan yksinäisyydestä hoitosuhteessa ja hoitoyksinäisyyteen yhteydessä olevista tekijöistä*. [Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto]. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100487/978-952-03-0329-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Karppinen, K. & Kuikka, M. (2020). Diakoninen vanhustyö seurakunnassa. Teoksessa P. Thitz, M. Malkavaara, L. Rättyä & M. Valtonen (toim.), *Diakonisen hoitotyön perusteet ja käytäntö* (195–209). (Diak **Opetus** 6). Diakonia-ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-367-4>
- Kirkkopalvelut, (2010). *Diakoninen kotikäyntityö – tukea ja rohkaisua vanhusten parissa tehtävään kotikäyntityöhön*. Kirkkopalvelut ry.
- KJ 1055/1993. *Kirkkojärjestys*. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055>
- KL 1054/1993. *Kirkkolaki*. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=salassapito#O2L6P28>
- Kotisalo, H. & Rättyä, L. (2014). *Diakonissat terveyden edistäjinä. Raportti tutkimus- ja kehittämishankkeesta (1.3.2011 – 28.2.2014). Terve sielu terveessä ruumiissa – diakonissat terveyden edistämisen toimijoina*. (Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B raportteja 58). Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavilla 2.10.2019 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/140457/B_58_9789524932196.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- L621/1999. *Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta. Vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto*. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621#L6P23>
- L738/2002. *Työturvallisuuslaki*. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

- L759/2004. *Laki yksityisyyden suojasta työelämässä*. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040759>
- L980/2012. *Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista*. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980>
- L1050/2018. *Tietosuojalaki*. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050#L5P30>
- Mannerkorpi, T. (2017). *Ikääntyvän kotihoiton asiakkaan osallisuus kuntoutumiseen kotiympäristössä*. [Pro gradu –tutkielma, Oulun yliopisto]. <http://jultika.oulu.fi/anna.diak.fi:2048/files/nbnfioulu-201706272698.pdf>
- Mikkonen, I. (2011). Vertaistuki osana sosiaalista vahvistamista. Sarja C oppimateriaaleja 26. P. Lundbom & J. Herranen (toim.). *Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä*. [Humanistinen ammattikorkeakoulu, Helsinki]. Saatavilla 14.10.2019 <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/38289/978-952-456-114-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Murto, J., Pentala, O., Helakorpi, S., & Kaikkonen, R. (toim.). (2015). *Yksinäisyys ja osallistuminen, ATH-tutkimuksen tuloksia – Järjestökentän tutkimusohjelma*. Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitos. Saatavilla 1.8.2020 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/127100/URN_ISBN_978-952-302-547-9.pdf?sequence=1
- Müller, K. & Lehtonen, J. (2016). Yksinäisyys, aivot ja mieli. Teoksessa J. Saari (toim.). *Yksinäisten Suomi* (s. 73). Gaudeamus.
- Oulun seurakunnat. (i.a.). *Vapaaehtoistoiminta*. Saatavilla 16.10.2020 <https://www.oulunseurakunnat.fi/tule-vapaaehtoiseksi>
- Pöyhönen, P. (2015). *Suomen evankelisluterilaisen kirkon rooli vanhustyössä*. [Väitöskirja, Helsingin yliopisto]. Saatavilla 15.10.2020 <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/156951/Suome-nev.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Rajamäki, L. (2016). *Järjestösektorin työntekijät näköalapaikalla. Kolmannen sektorin vanhuspalveluiden työntekijöiden käsityksiä hyvinvointiyhteiskunnasta ja vapaaehtoistyöstä*. [Pro gradu -tutkielma,

- Tampereen yliopisto]. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100425/GRADU-1483093704.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Rättyä, L. (2010). *Diakoniatyöntekijöiden kuvauksia työstään ja siinä jaksamisestaan*. DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUJA. Tampere: Juvenes Print Oy.
- Rättyä, L. (2009). *Diakoniatyö yksilöllisenä ja yhteisöllisenä auttamisena yhteiskunnallisessa muutoksessa*. [Väitöskirja, Kuopion yliopisto]. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/9602/urn_isbn_978-951-27-1309-7.pdf
- Rättyä, L. (2020). Diakonisen hoitotyön periaatteet ja sisältö. Teoksessa P. Thitz, M. Malkavaara, L. Rättyä & M. Valtonen (toim.), *Diakonisen hoitotyön perusteet ja käytäntö* (s. 72–77). (Diak **Opetus** 6). Diakonia-ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-367-4>
- Saaristo, L. (2011). Vanhusten yksinäisyys. Teoksessa T. Heiskanen & L. Saaristo (toim.). *Kaiken keskellä yksin. Yksinäisyyden syyt, seuraukset ja hallintakeinot*. (s. 131–137). PS-kustannus.
- Sainio, E. (2020). Diakonisen hoitotyön osaamisen merkitys seurakunnassa. Teoksessa P. Thitz, M. Malkavaara, L. Rättyä & M. Valtonen (toim.), *Diakonisen hoitotyön perusteet ja käytäntö* (s. 181–194). (Diak **Opetus** 6). Diakonia-ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-367-4>
- Simonen H., (2012), *lääkkäiden potilaiden yksinäisyys pitkäaikaisessa sairaalahoidossa – hoitajien näkökulma*. [Pro gradu -tutkielma, Itä-Suomen yliopisto]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20121147>
- Suomen ev.lut. kirkko. (i.a.-a). *Diakonia*. Saatavilla 7.4.2020 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/diakonia>
- Suomen ev.lut. kirkko. (i.a.-b). *Osallisuus*. Saatavilla 20.4.2020 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/diakonia/sosiaalinen-hyvinvointi-ja-ihmissuhteet/osallisuus>
- Suomen ev.lut. kirkko. (i.a.-c). *Seurakuntaelämä. Tuki ja palkitseminen*. Saatavilla 10.10.2019 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/sielunhoito/vapaaehtoiset-hoitolaitoksissa/toteuttaminen/tuki-ja-palkitseminen>

- Suomen ev.lut. kirkko. (i.a.-d). *Seurakuntaelämä. Työnohjaus*. Saatavilla 13.10.2019. <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/sielunhoito/vapaaehtoiset-hoitolaitoksissa/toteuttaminen/tuki-ja-palkitseminen>
- Suomen ev.lut. kirkko. (i.a.-e). *Seurakuntaelämä. Yhteisöllisyys*. Saatavilla 13.10.2019. <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/jumalanpalveluselama/artikkeleita-jumalanpalveluksesta/yhteisollisyys-pelastaa-kirkon->
- Suomen ev.lut. kirkko. (i.a.-f). *Vanhustyön strategia*. Saatavilla 1.4.2020 <https://evl.fi/documents/1327140/52567038/kirkonvanhustyonstrategia.pdf/c7b6b7bd-9bff-be5a-619b-a990ecc655aa?t=1560323458000>
- Suomen ev.lut. kirkko. (i.a.-g). *Vapaaehtoistoiminnan käsikirja työntekijöille*. Saatavilla 10.4.2020 <https://evl.fi/documents/1327140/45404259/Helsingin+seurakuntien+vapaaehtoistoiminnan+k%C3%A4sikirja.pdf/0de88e15-82a6-a5e2-cdb0-cc3741ce2682?t=1561549494000>
- Suomen ev.lut. kirkko. (i.a.-h). *Yksinäisyys*. Saatavilla 13.10.2019 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/diakonia/sosiaalinen-hyvinvointi-ja-ihmissuhteet/yksinaisyys>
- Suomen sairaanhoitajaliitto ry. (1996). *Sairaanhoitajan eettiset ohjeet*. Saatavilla 22.10.2020 <https://sairaanhoitajat.fi/wp-content/uploads/2020/01/Sairaanhoitajien-eettiset-ohjeet.pdf>
- Thitz, P. (2013), *Seurakunta osallisuuden yhteisönä*. [Akateeminen väitöskirja Itä-Suomen yliopisto]. (DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUJA, A Tutkimuksia 40). Diakonia ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-214-1>
- Tiikkainen, P. (2011). *Yksinäisyys teorioiden valossa*. Teoksessa T. Heiskanen & L. Saaristo (toim.). *Kaiken keskellä yksin. Yksinäisyyden syyt, seuraukset ja hallintakeinot*. (s. 59–69, s. 71–77). PS-kustannus.
- Tiilikainen, E. (2016). *Yksinäisyys ja elämänkulku. Laadullinen seurantatutkimus yksinäisyydestä*. [Akateeminen väitöskirja, Helsingin yliopisto]. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-1054-1>

- Tilastokeskus. (2018a). Tilastokeskus. Tilastot. Vuosikatsaus. Saatavilla 8.5.2020 http://www.stat.fi/til/perh/2018/02/perh_2018_02_2020-01-31_kat_007.fi.html
- Tilastokeskus. (2018b). Tilastokeskus. Väestöennuste. Saatavilla 20.5.2020 https://www.stat.fi/til/vaenn/2018/vaenn_2018_2018-11-16.fi.pdf
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2012). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Saatavilla 22.10.2020 https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Valtiovarainministeriö. (2015). *Vapaaehtoistyö, talkootyö, naapuriapu -kaikki käy, Vapaaehtoistoiminnan koordinaatiota ja toimintaedellytysten kehittämistä selvittävän työryhmän loppuraportti. Valtiovarainministeriön raportti - 39/2015*. Saatavilla 19.4.2020 <https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/4735113/Vapaaehtoisty%C3%B6%2C+talkooty%C3%B6%2C+naapurity%C3%B6++kaikki+k%C3%A4y+%281%29.pdf/df24753d-3445-458b-8970-fc30de6bd3a3/Vapaaehtoisty%C3%B6%2C+talkooty%C3%B6%2C+naapurity%C3%B6++kaikki+k%C3%A4y+%281%29.pdf>
- Vanhustyön keskusliitto. (2020), *Onni on ystävä, jonka kanssa yksinäisyys puolittuu ja hyvä olo tuplaantuu*. Saatavilla 16.10.2020 <https://vtkl.fi/onni-on-ystava-jonka-kanssa-yksinaisyys-puolittuu-ja-hyva-olo-tuplaantuu>
- Vilka, H., & Airaksinen, T., (2003), *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Tammi.
- Willberg, E., (2015), *Vapaaehtoistoiminnasta iloa monille. Hyvinvointia tukevan vapaaehtoistyön vastuut ja käytännöt*. Sitran selvityksiä 93. Saatavilla 2.10.2020 <https://media.sitra.fi/2017/02/27174908/Selvityksia93-2.pdf>

LIITE 1. Sopimus vapaaehtoistyön tekemisestä

OULUN
ev.-lut. seurakunnat

Sopimus vapaaehtoistyön tekemisestä

Oulun seurakuntayhtymä
Isokatu 17
90100 Oulu
www.vapaaehtoistyö.fi

Sukunimi: _____ Etunimi: _____
Osoite: _____
Postinumero: _____ Postitoimipaikka: _____
Henkilötunnus: _____ - _____ Ammatti: _____
Sähköposti: _____
Puhelinnumero: _____
Tehtävä: _____

Luottamus on vapaaehtoistyön perusta. Siihen kuuluu vaitiolo ja salassapito. Olen allekirjoittanut Oulun seurakuntayhtymän salassapitosopimuksen.

- Annan suostumukseni siihen, että Oulun seurakuntayhtymä saa tallentaa tietojani omaan käyttöönsä toiminnastani vapaaehtoisena.
 Annan suostumukseni siihen, että tietoni voidaan tallentaa vapaaehtoistyö.fi- sivustolle.

Vapaaehtoistyö.fi-sivustolle ei tallenneta henkilötunnusta. Sivustolla olevat henkilötiedot ovat Oulun ev.-lut. seurakuntayhtymän työntekijöiden käytettävissä. Rekisterinpitäjä voi luovuttaa tietoja erillisellä sopimuksella Kirkkopalvelut ry:n jäsenjärjestöille ja seurakunnille sekä muille vapaaehtoistyö.fi-sivuston kautta vapaaehtoistyötä tarjoaville yhteistyökumppaneille.

Tehdessäni vapaaehtoistyötä olen Oulun seurakuntayhtymän vakuuttama.
Minulle saa lähettää vapaaehtoistoimintaan liittyvää postia ja sähköpostia.

Tämän sopimuksen voi kumpikin osapuoli purkaa koska tahansa.
Tämä sopimus on tehty ja allekirjoitettu kahtena (2) kappaleena; yksi kummallekin sopijapuolelle.

- Henkilöllisyys tarkistettu _____
(Tämän lomakkeen allekirjoittanut Oulun seurakuntayhtymän työntekijä on tarkistanut vapaaehtoistyöntekijän henkilöllisyyden passista, henkilökortista, ajokortista tai kuvallisesta Kela-kortista.)

Oulussa ___ / ___ ___

Allekirjoitukset:

_____
Vapaaehtoistyöntekijä

_____
Työntekijä, Oulun seurakuntayhtymä

_____
Työntekijän nimen selvennys

LIITE 2. Salassapitosopimus luottamushenkilöille ja vapaaehtoisille (2sivua)

SUOMEN EV.LUT. KIRKKO[†]

Salassapitositoumus luottamushenkilöille ja vapaaehtoisille

Sitoudun siihen, että toimiessani luottamushenkilönä/vapaaehtoisena Oulun seurakuntayhtymän palveluksessa en paljasta sivulliselle asiakirjojen salassa pidettävää sisältöä enkä muutakaan tietoon saamaani seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus.

Salassapidon piiriin kuuluvia tietoja ovat esimerkiksi diakoniaa, henkilön terveydentilaa ja henkilöarviointia koskevat tiedot, jäsenten ja asiakkaiden henkilötiedot, valmisteltavana olevat asiat ennen päätöksen tekemistä (erikseen päätetään valmisteltavana olevien asioiden tiedottamisesta), sekä sopimuskumppaneiden liike- ja ammattisalaisuudet.

Vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus on voimassa myös luottamustoimen tai vapaaehtoistehävän päätyttyä.

Olen perehtynyt minulle esitettyihin vaitiolo- ja salassapitovelvollisuussäännöksiin. Sitoudun noudattamaan kulloinkin voimassa olevia ohjeita tai määräyksiä.

Olen lukenut yllä olevat salassapidon periaatteet ja sitoudun niitä noudattamaan (soveltamisohje lomakkeen kääntöpuolella).

Päiväys (aika ja paikka)

Allekirjoitus ja nimenselvennys

SUOMEN EV.LUT. KIRKKO[†]

Salassapitositoumus luottamushenkilöille ja vapaaehtoisille

Soveltamisohje

Seurakuntien luottamushenkilöiden ja vapaaehtoisten vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus perustuu lainsäädäntöön. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaan viranomaisen luottamustehtävää hoitava ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, eikä muutakaan viranomaisessa toimiessaan tietoonsa saamaa seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiovelvollisuus. Vaitiovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa ei saa paljastaa senkään jälkeen, kun toiminta viranomaisessa tai tehtävän hoitaminen viranomaisen lukuun on päättynyt. Tämä vaitiovelvollisuus koskee myös sitä, joka harjoittelijana tai muutoin toimii viranomaisessa. Edellä tarkoitettu henkilö ei saa käyttää salassa pidettäviä tietoja myöskään omaksi taikka toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi.

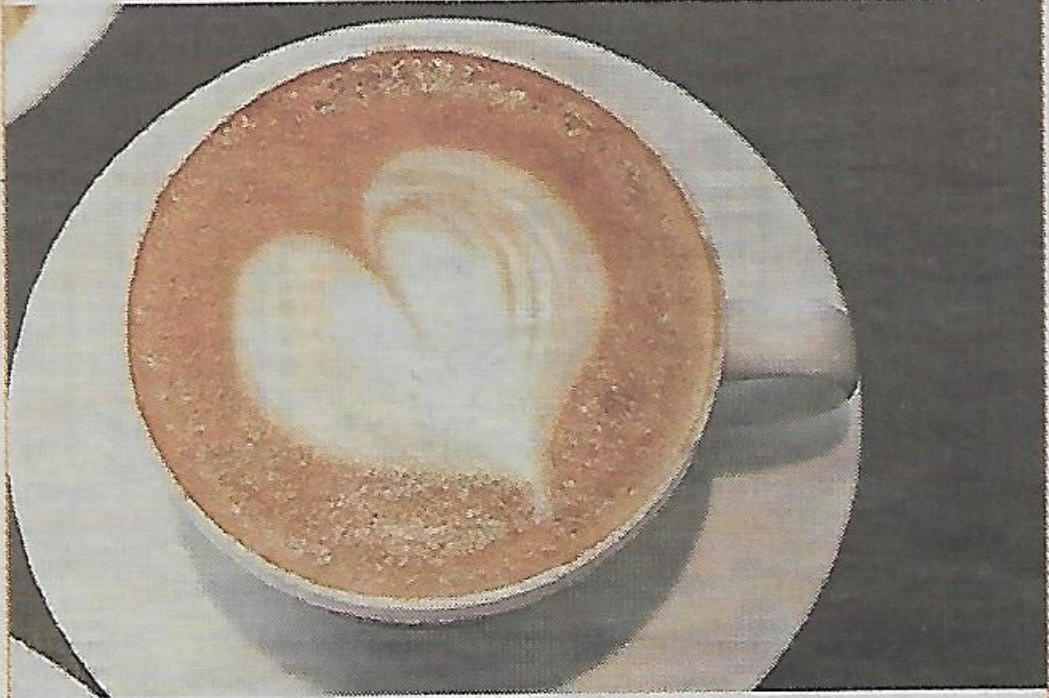
Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain lisäksi salassa pidettävistä asioista on säädetty muun muassa kirkkolaissa (1054/1994), EU:n yleisessä tietosuojasetuksessa (2016/679) ja tietosuojalaissa (1050/2018). Tietosuoja-asetuksen mukaan erityisiä henkilö-tietoryhmiä, joiden käsittelyä on salassapidon lisäksi muutoinkin rajoitettu, ovat rotu tai etninen alkuperä, poliittiset mielipiteet, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus, ammattiliiton jäsenyys, geneettiset tiedot, biometristen tietojen käsittely henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten, terveyttä koskevat tiedot sekä luonnollisen henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja suuntautumista koskevat tiedot. Lisäksi henkilötunnuksen käsittelystä on säädetty erikseen tietosuojalaissa. Myös muissa erityislaeissa on säännöksiä salassapidosta.

Kirkkolain mukaan luottamushenkilöllä on oikeus saada kirkkoliselta viranomaiselta tietoja sekä nähtäväkseen asiakirjoja, joita hän toimessaan pitää tarpeellisena, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu.

Seurakunnan on sitouduttava kouluttamaan luottamushenkilöitään ja vapaaehtoistyössä toimivia vaitiokysymyksissä ja tiedottamisessa.

LIITE 3. Rauhantervehdys 10.10.2019, 17.10.2019

Lämpöä lähimmäiselle

Sinua tarvitaan.
Tule ystäväksi kotiin Tuiran seurakunnan
Puolivälirikangas-Välivainio -alueelle.

Diakonia-opiskelija Merja Pohjanen käynnistää opinnäytetyönä Lämpöä lähimmäiselle -projektin, missä etsitään Puolivälirikangas-Välivainio -alueelle diakoniatyöhön vapaaehtoisia kotikäynneille.

Projekti käynnistyy toimintapäivällä Pyhän tuomaan kirkolla, lauantaina 26.10. klo 12.

Päivän aikana tutustumme toisiimme ja käymme läpi vapaaehtoisen tehtävänkuvaa sekä keskustelemme tehtävään liittyvistä tärkeistä asioista.

Lisätietoja ja ilmoittautumiset ma 21.10. mennessä
Merja Pohjaselle ja diakoniatyöntekijä Päivi Moilaselle
p. 040 5747 064.

Tuiran seurakunta hakee rinnallakulkijoita

Tuiran seurakuntaan etsitään vapaaehtoisia, jotka voivat tehdä diakonian kotikäyntejä.

– Haemme ihmisiä, jotka haluavat ystäväksi lähimmäiselle, kuvailee Tuiran diakoniatyöntekijä **Päivi Moilanen**.

– Tarvetta vapaaehtoisille on. Kuuntelijaa ja rinnallakulkijaa odottavia on paljon. On ihmisiä, jotka eivät esimerkiksi sairauden tai korkean iän vuoksi pääse liikkeelle tai uskalla lähteä liikkeelle kodistaan. Heidän rinnalleen haemme nyt vapaaehtoisia.

Kotikäyntivapaaehtoisilta ei edellytetä mitään erityistaitoja.

– Tärkeintä on, että vapaaehtoinen on kiinnostunut ihmisten kohtaamisesta ja että hänellä on aikaa.

Vapaaehtoisena oleminen voi tarkoittaa esimerkiksi keskustelemista, kuuntelemista, ulkoilua, taikka kerhoon ja kirkkoon kuljettamista.

Koteihin mennään aina ihmisten ehdoilla.

– Kotikäyntiin voi sisältyä myös hengellistä kohtaamista, jos kodissa sitä toivotaan.

Vapaaehtoinen lähtee kotikäynnille aluksi yhdessä seurakunnan diakoniatyöntekijän kanssa ja siitä eteenpäin itsenäisesti.

Kotikäyntejä vapaaehtoinen tekee sen mukaan kuin hänelle itselleen sopii. Vapaaehtoinen itse päättää myös sitoutumisen keston.

– Diakoniatyöntekijät saatta-

Minna Kolistaja

► Kuuntelijaa ja rinnallakulkijaa odottavia on paljon. Siksi tarvitaan myös vapaaehtoisia kotikäyntien tekijöitä.

Haemme ihmisiä, jotka haluavat ystäväksi lähimmäiselle.

Päivi Moilanen

vat vierailla asiakkaan luona jopa useamman vuoden ajan, mutta vapaaehtoisena ei tietenkään tarvitse sitoutua kotikäynteihin niin pitkäksi aikaa.

– Toisaalta ajatuksena ei myöskään ole, että vapaaehtoisuus jäisi yhteen ainoaan kotikäyntiin. Jonkinlainen jatkuvuus olisi toivottavaa.

Mukana voi halutessaan olla vain yhden kauden, esimerkiksi syksystä joulukuun, vaikkapa 5–10 käyntiä, Moilanen sanoo.

Vapaaehtoisten etsiminen ja kotikäyntityön kehittäminen Puolivälinkankaan ja Väliväinön alueille liittyy diakoniaopiskelija **Merja Pohjansen** opinäytetyöhön. Pohjanen on parhaillaan Tuiran seurakunnassa diakoniatyön harjoittelijana.

Pohjanen ja Moilanen lupaa- vat vapaaehtoisiksi ryhtyville tukea, koulutusta ja vertaistukea.

Vapaaehtoisten ensimmäinen tapaaminen pidetään 26.10. kello 12 Pyhän Tuomaan kirkolla. Ilmoittautumiset viimeistään 21.10. p. 040 5747 064

MINNA KOLISTAJA

Merja Pohjanen auttaa Päivi Moilaselle vitin päälle. Kotikäyntien tarkoituksena ei ole tehdä kotitöitä ja käynnit tehdään jokaisen kodin ehdoilla.

Ystävä auttaa yksinäisyyteen

Tuiran seurakunnan diakoniatyön ystävyystoimintaan ja kotikäynneille etsitään vapaaehtoisia.

INMINEN TOISELLE

Tuiran seurakunnassa opiskeluihin liittyvää harjoitteluaan tekevä Merja Pohjanen halusi tehdä oman oppinäytetyönsä diakonian kotikäyntien lisäämisestä, ja diakoniatyöntekijä Päivi Moilanen innostui aiheesta. Hanke on jo niin pitkällä, että vapaaehtoisia voidaan alkaa nyt kouluttaa. Kotikäynnit ovat olleet pitkään yksi diakoniatyön muoto, mutta nyt halutaan keskittyä nimenomaan niihin.

– Meillä on paljon esimerkkejä siitä, kuinka toiminnassa mukana olevista tulee todellisia elämäntahtaita ystäviä toisilleen, Päivi Moilanen kertoo.

Nyt haussa ovat täysi-ikäiset vapaaehtoiset, joita kiinnostaa antaa aikaansa yhdessäololle toisen ihmisen kanssa. Toiveena on, että

pystyy sitoutumaan tehtävään pitkäkestoisesti, mutta ystävänä voi olla myös lyhyemmän aikaa, esimerkiksi joulun saakka.

– Ystäväksi tulevalle ei tarvitse olla mitään erityistä erikoisosaamista, vaan voi tulla ihan sellaisenaan kuin on, Merja Pohjanen sanoo.

Toive kotikäynneistä tulee Päivi Moilassen mukaan joko suoraan kodeista tai sitten sukulaistenkin voivat pyytää meitä. Myös kotihoitajat tai palvelukotien henkilökunta saattavat ottaa yhteyttä, että joku kaipaisi kotikäyntejä. Kotikäyntejä tehdään tällä hetkellä useamman kymmenen luona.

Kaikki diakonian ystävyystoiminta suunnitellaan kodin ehdoilla, ja se on luottamuksellista. Kotikäynnin aikana voidaan esimerkiksi lukea lehteä, käydä kävelyllä, jutella tai sitten voi pyytää avuksi asioita

Kotiinsa voi saada myös sielunhoitoa

Sielunhoito on seurakunnan toimintamuoto, jossa seurakunnan työntekijä tai maallikko auttaa ihmistä hänen elämässään, ihmissuhteissaan tai jumalasuhteita koskevissa kysymyksissä. Voidaan liittää myös Raamatun lukemista, nippi tai ehtoollisen vietto.

Sielunhoidon mahdollisuutta voi kysyä kotiseurakuntansa työntekijältä tai seurakunnan yhteisissä erityistehtävissä palvelevilta ku-

ten perheneuvojilta tai sairaalasielunhoitajilta.

Tapaaminen voi tapahtua omassa kodissa. Diakoniatyöntekijän tai papin kanssa voi sopia kotikäynnistä luottamuksellista keskustelua tai sielunhoitoa varten. Pappi voi tulla ehtoollisen kotiin. Seurakunnissa on päivystäviä pappeja.

Lisätietoa Oulun ev.-lut. seurakuntien sivuilta: www.oulu.seurakunnat.fi/

tireissulle tai käyttämään vaikka seurakunnan toiminnassa. Kotitöihin ei käynnin aikana kuitenkaan ryhdytä. Pieni viikoittainen pirstävä tapaaminen voi tehdä ihmeitä

yksinäisen ihmisen elämässä.

– Läsäntö on hirveän tärkeää, Päivi Moilanen muistuttaa.

Tällä hetkellä diakonian ystäviä kaipaavat ovat pääasiassa elä-

keikäisiä, joten vapaaehtoiset saavat kuulla monenlaisia jutusteluja menneistä päivistä.

– Muistelu onkin monelle tärkeää ja niistä asioista puhuminen, meiltä löytyy siihen aikaa, Moilanen sanoo.

Uusi ihmissuhde tuo usein enemmän kuin itse antaa.

– Itsekin olen oppinut sellaista, mitä ei muualta saa, esimerkiksi sota-ajan ihmisten arvoja.

Diakoniatyön kautta moni ikäihminen saa hengellisyuden kotiinsa. Diakoniatyöntekijä voi esimerkiksi rukoilla kotikäynnillä. Syksyn toiminta suunnitellaan sen mukaan, kuinka paljon vapaaehtoisia tulee mukaan, ja uusia ryhmiä mietitään jatkossakin. Vapaaehtoiseksi voi ilmoittautua Päivi Moilaselle ja Merja Pohjaselle. X

MARI AHO-PALOLA

LIITE 6. Lämpö Lähimmäiselle -toimintapäivän koulutusmalli

Lämpöä lähimmäiselle -toimintapäivän Koulutusmalli

Klo12.00: Tervetuloitovotus

Kirkkovuoden mukaan; Rakkauden kaksoiskäsky

Hartaus rukouksineen ja virsi 499

Klo12.15: Kahvit

Klo12.30: Hehku -tunnepalikat

Myönteinen mieliala – hyvinvoinnin perusta: ”Lahjoita tunne” ikäihmiselle

Klo13.00: Teoria

13.00: Vapaaehtoisuus diakoniatyössä

13.20: Yhteisöllisyys ja yhteys seurakuntaan, yksinäisyys

13.40: Kristillinen ihmiskäsitys

14.00: Tauko ja kahvit

Klo 14.20: Teoria jatkuu

14.20: Kotikäyntien eettisiä periaatteita ja vapaaehtoisen tehtäväkuva

15.00: Vertaistuki ja työnohjaus

14.40: Salassapito ja vaitiolovelvollisuus (lomake)

15.20: Muut esille nousseet asiat

15.30: Yhteenveto päivän asioista, lyhyt rentoutus/mielikuvamatka

15.50: Loppuhartaus

Rukouspallo

Aiheeseen liittyvä rukous ja virsi